

16. aastat

H. Kreutzwajal Tm.
Eesti NSJ Kirjandus
Raamatukogu

R 2024

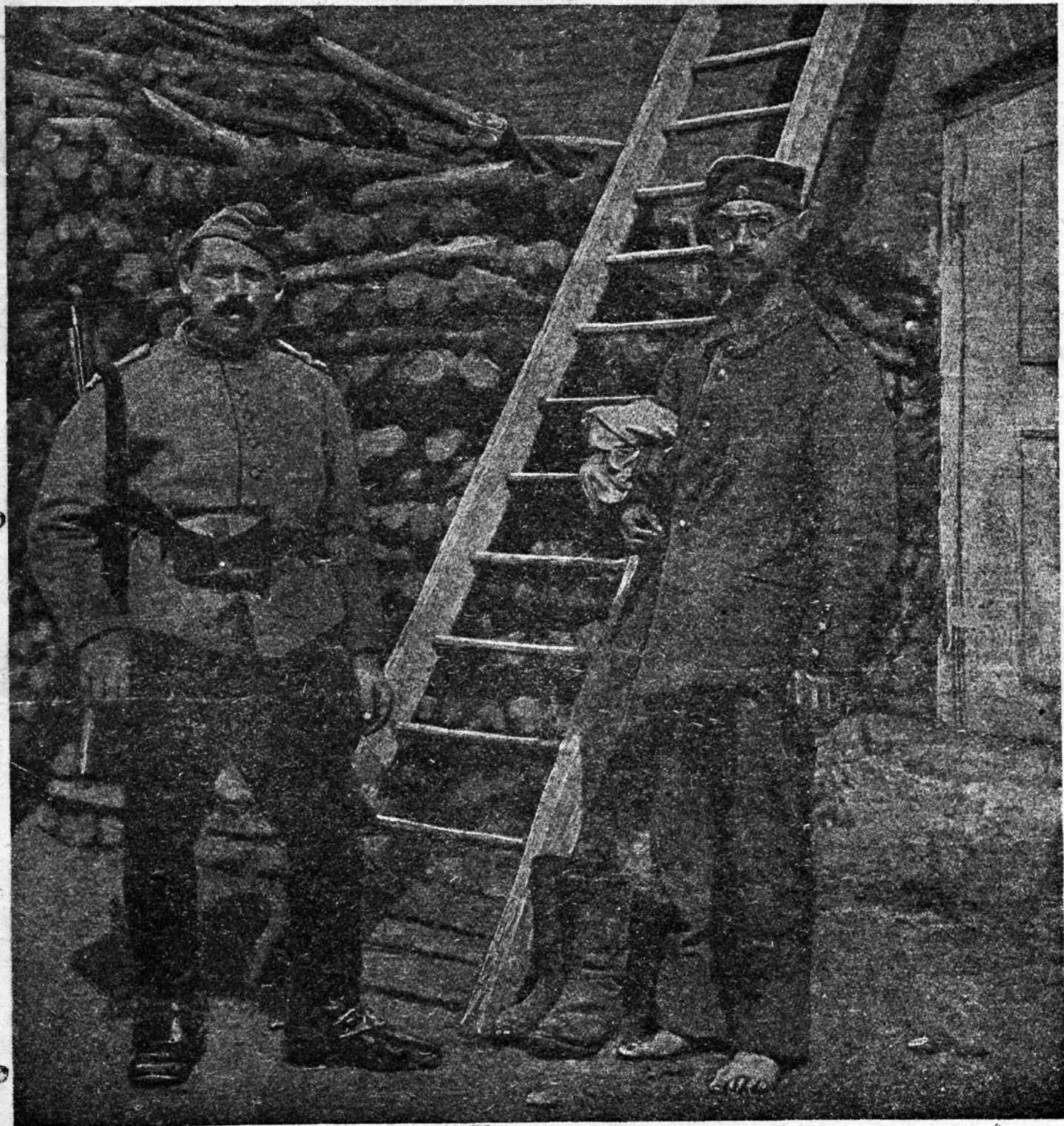
Arsti number 15 lop.

Meie Mats

Nr. 133

Saupäeval, 4. (17.) märtsil 1917.

Nr. 138.

Prantsuse tunnimees ja Saksja sõjawang.

Sermitame kõiki omakseid, tuttavaid ja iseäranis Eesti neidust (kõlemine rida pahemalt paremalepoole) Ernst Vurga, Tallinnast; Johannes Varm, Narvast; Leonhard Sats, Afsalammasi; Johannes Gerhard, Uditusti; Eduard Int, Saaremaalt.

(Alumine rida pahemalt paremalepoole) Richard Stahlfeldt, Rakverest; Johannes Kado, Uditusti; Johannes Westus, Rabalast; Johannes Rõrmann, Narvast; Jaan Kummer, Rärust

Segewas sõjaväes K. polgu muusikatooris 30. detf. 1916.

Sietesele.

Siete, lord loiduwalgel
nägin, kuidas neiu te
häbelikult — punapalgel
andis musu sinule . . .

Sietene, jala sunnil
neiu järel mina ka
hommikul loidutunnil
ruttafin sind suudlema.

Olets neiu wõinud näha,
kuidas suudlesin siis sind —
olets mõelnud wast paha . . .
olets sõimanud eht mind ?!

Sietene, külmad tuuled
pea näristasid sind!
sind ei ole . . . neiu huule
suudlewad nüüd õrnalt mind . . .

Sietene, kui sa märkaks,
kas sa tunnets kadestust,
kas sa uuesti dits'ma ärkaks,
nähes meie armastust ?

R. Raast.

Must teemant.

Fr. Billeri roman Norrast. (Särg 2)

See oli noor, ilus mees, umbes niisama wana kui mina ja mustawerd, eht Inglise tükkous. Muudugi olid tal wõladad Inglise õlad ja ebakõmmetrikulised tehnikad, aga tema ülespidamine oli waba ja kindel, nagu see Inglise paremas seltskonnas itka nii on. Ta silmad olid ilusad, mustad, aga ilma soojuseta, ja ta näol polnud midagi külgetõmbawust. Kuid tülm ei olnud ta sugugi, nii et ta mulle warsti meeldi ja hakkas.

Kui ta isa aasta tagasi suri — ta oli sinnamaani Austraalias elanud — otsustas poeg Euroopasse reisis ja asus ühe purjelaewa peale — teda oli tema enese sõna järele laewasid alati huwitanud; — aga laew läks merel põlema. Laewamehed ja reisijad pidiwad paatidesse astuma. Kuid ainult üks paatidest jõudis randa, nimelt see, kus Reginald teistega wiibis. Kuid seegi läks korallitaljude vastu põrgates põhja ja Reginald Howell ujus ühe wäikse saare peale. Seal leidis ta lahkeid pärismaalasi ja pääses kaks kuud hiljem laemale, mis ta Euroopasse läbi.

Juhtub harwa, et inimesed midagi ei jutusta, kui nad elus mõne huwitawa juhtumise on läbi teinud. Aga alles wana Friti mitmekordse palumise peale andis Howell oma juhtumise kohta lühitse, laine ülewaa. Oli selge, et ta õnnetuse puhul wäga külmawereline ja julge oli olnud ja ta ainult selle külmawerelise tagajärjel eluga oli pääsenud. Kuid ta ei nimetanud oma iskut peagu sugugi eht ainult õige tagasihoidlikult. Tema ei armastanud üieilidse enesest rääkida, ja see meeldib itka. Kas see omadus tal oli kaswatusel läbi saanud wõi seisis see juba ta iseloomus, ei tea itelda.

Kui noormees Inglismaale jõudis, teatas ta ametikohetabelle täielikult, kuidas taew „The Queen of the East“ oli põhja läinud. Selle teadandmise wõttisid peaaegu kõik Inglise lehed ära. Howell lubas meile naerdes mõne niisuguse lehe muretseda, kui meie tema labase jutuga ei leppiwat eht kui see meie arust küllalt täielik ei olewat.

Reginald Howell oli wana Friti otskohese kutse peale Norramaaale tulnud. Kui see wana Howelli surmateate saanud, oli ta pojale koge kirjutanud ja teda Norramaaale tulla palunud. Noor Howell oli Friti kirja just seltsimapiigul kätte saanud, kui ta Austraaliast teele tulemas oli — ta oli Euroopasse tulet ju waremalt otsufeks teinud — ja oli sellest Fritile telegrafiteel teate saatnud.

Serra Fritt palus teda talwets oma juure ja noor Howell arwas kufset wähemalt tahets kuuts wastu wõtta wõimat; tema oli jildi spordimees ja tahtis suusaspordi selgels õppida.

„See on tubli!“ mõirgas wanamees ja läbi oma shampanjeriklaasi inglase klaasiga lottu. „Terwe minu maja, kõi, mis sin sees, seisab mu wana sõbra poja teenistuses; päraftõunat jutustan teile, mis ma temale wõgnen. Küll ei usu ma, et sind rahaga wõin teenida; oma wuufafes kirjutas kirjutas sinu isa, et ta kõi, mis tal on, sulle pärandab — ema suri jul ju, kui alles laps olid; sina oled ainus poeg! — Wäga rikas sinu isa ju ei olnud, aga ma mäletan, ta kirjutas midagi 1200 naelsterlingist aastast?“

„Jah, nii umbes,“ tähendas noor Howell lahete ja naeratas wanatele juturohkuse üle, „ja sellest on mulle küllalt.“

„Noh, siis on küll kõige parem, kui ma sinu nime oma testamendist kustutan? Ta seisis seal sitamaani Einari ja Sigridi nimele kõrwal.“

Meie naerfime kõi sõbamest ja isufime lauvalt üles. Kui kohwilaual istufime ja sigarid suitsufiwad, algas

Kallima roos.

Küll kadakaid, kiburaid, män-
dised palju
on lastumas kodumaa küngaste
peal;
ja sammaldest taetud on kiwine
kalju —
ei palmeid, ei loorberid õitse seal.

Ei loorberid lootnud ma kunagi
leida,
ei ihaldanud ehtida nendega end;
kuid kallima käest sain roosi rinda,
mis kasvatab üles mu kodumaa
pind.

See diele õilmilises metsade
wilus.
tab' laifutas tihedalt tormine
tuul.
Sealt leidis teda neiu, nooruke,
ilus,
mu muusade tänuks õi rindu mul'.

Küüd lillele närtsinud, kuiwa-
nud ära
ja muusade lapsed kõik kaduwal
teel. —
Kuid kodumaal õisi, kel' ihaldaw
sära —
ehk kallimalt rinda neid mõni
saab veel . . ?

Alex. Timm.

Emä ja lapsed mere ääres.

wana Frittl oma jutustust wanaft Howellist ja kõigist siind-
mustest, mis neid sõpruses olid ihendanud. Küll katsusin
ma eesti wabaks saada, lootes, et Sigridiga saan neljastima
all juttu ajada, kuid see ei läinud torda, ja kui ma wana-
mehe jutu olin ära kuulnud, pidin tunnistama, et armas-
tuse wõrgus splew noormees millegist huwitawamast wõis
und näha, kui see jutustus oli. Soowitsin, et seda Fritti
oma sõnadega ostaksin edasi jutustada. Kuid seda ma ei
osta ja sellepärast nimetan ainult pea-asju.

Bartholomäus Frittl oli umbes 1830. aastal Norramaal
lahkunud ja merele läinud; ta tagaajajaks oli tal olnud lust
mitte koolis käia ja igatsus waheldusrikka elu järele. Kõige
pealt reisis ta idapoolses maailmas ringi — Ida-Indias,
Lõuna-Afrikas ja Australias, osalt meremehena, osalt
kütina ja juhtumiste otstjana maal. Wiimaks wiibis ta nel-
jakümneadate aastate õpula Australias, kui parajaste kullapa-
lawit algas. Kolme mehega läkswad nad Melbournest kul-
lawäljade poole teele. Need olid Frittl — nendest kõige wa-
nem — ja siis kaks inglasi — Howell ja Davis. Nende
tutwus ei olnud wana, kuid muutus järgnewatel aastatel
truuks sõprusets, seltsimehelikkusets. Palju aastaid elasid nad
harilikku kullakaewaja-elu, wahetewahel oli neil õnne; siis

reisisid nad Melbournesse ja sõid seal oma raha — nagu
saadud, nõnda sõõbud — ruttu jälle läbi.

Wiimaks — seitsmeaastase waheldusrikka elu järele —
leidsid nad suure kullawälja ja kogusid enestele mõne kuuga
suure waranduse.

Küüd lahtus seltskond: Howell, kõige rahulikum ja
targem nendest, ostis enesele suure maatikki ja hakkas lam-
baid kaswotama. Sel kombel jäi tale ta warandus alles
ja suureneski veel, kuigi tal alati õnne ei olnud.

Frittl ja Davis, selle wastu, uskusid, et neil warandust
weel wähe on. Teenitud raha andis neile wõimaluse Frittl
poolt sepiitetud plaani teoks teha, mis ammu Fritti peas oli
pepsinenud. Umbes kahesümneviie-aastaselt oli Frittl ainult
Lõuna-Afrikas wiibinud. Seal läks ta buuride seltsis üle
Oranje jõe põhja poole, jaatis neid nende reissidel üle Baaki
jõe laugele põhja. Neil reissidel oli Frittl ise teemandid leid-
nud ja pärismaalastelt kuulnud, et neid kufagil taljudes
weel küll-küll leiduwat. Jutustati nendest palju õmulu-
gusi, kuid maa päriselanikud ei tunnud leitawate kiwide
wäärtust.

Need teated olid kõigite uskumiseväärts ja huwitawad
Frittl oleks juba seeford edasi tunginud, kuid et koht larde-

taw oli ja seltsimehed puudusid, siis jäi asi seekord kätti, lihtategi et seal ligidalt waenulikulid neegrifuguharud elutsesid ja abinõud puudusid sellekohast seltskonda kolm seada. Nüüd oli neil raha, ja sellepärast otsustasid Fritt ja Daris sinna teemantist ostima minna.

„Daris paistis minu arust selleks kohane mees olewat,“ tähendas wana Fritt, kui juttus ni kaugele oli jõadnud; „wähe nalt himustas ta teemantist weel enam kui mina.“

Nad reisisid ruttu Kapimaale, ostisid kõik tarwilikud asjad walmis ja seadsid suure reisirühma kokku. Ülejäänud raha saatsid nad Londonisse panla. Seda toimetas Daris, kes äriga enam oli wilunud.

Seltskond jõudis Biali jõe äärde, ei tulnud aga tagasi, ja see juhtus nii: kui nad juba nii kauget olid, et Fritt ja Darise arwamist mööda ainult weel ühepäewa tee neid teemandi taewandustest lahutas, jäeti pärismaalased härjawanakritega maha ja mõlemad mehed tungisid ainult kahelele edasi. Ja neil läks korda kohta leida, mida Fritt „Salomoni mahajäetud kaewandusteks“ nimetas.

Nad rääkisid ühe wäitse korr teemantist täis; kuid laagrisse tagasi tulles, leidsid nad selle lagedats tehtud olewat; üks waenuline neegrifugul oli kõik mehed maha tapnud, ja ka Fritt ning Daris wõeti wisa wõitluse järele wangi. Kuid õõiel pääies Daris, kes terwets jäänud, põgenema. Fritt, kellel nool reiest läbi jooksnud, ei saanud taasa minna. Daris wõttis Friti lubaga teemanditoti kaasa ja lubas, haritud rahwa tessele tagasi jõe des, Fritti jälle ostima tulla. Kuid neegrid wedasid Friti kaugemale siemaale, kust wõimata oli põgeneda, ja nii elas Fritt seal kolm aastat.

Wimats ometi tuli saik europlasi siemaale ja enne kui teegi teda takistada sai, ühnes Fritt tulijatega ja läks nende seltsis jälle sinna, kus europlasi elas. Arwatakse et neegrid Friti pita aja jooksul harjunud omasuguseks pidama. Seis ta oli seal pidanud naisega wõima.

Walgete juure tagasi jõudes, kuulas Fritt kõigepealt oma sõbra järele. See oli terwena Kapimaale tagant jõudnud, kuid ei midagi rääkinud, et tarwis oleks Fritile appi minna; wastuotsa, ta oli jutustanud, et Fritt surunud olla, ja oli siis ruttu Inglismaale reisinud; küll oli ta ütelnud et tal teemandid olla, kuid näidanud ei olnud ta neid kellegile.

See teadus ei meeldinud Fritile sugugi. Kuid tal oli weel mitu wähemat teemant, mis ta neegrite juures elades leidnud.

Need müüis ta mõnesaja naelsterlingi eest ära ja reisis Darisele Inglismaale järele.

Seal seigus, et Daris ta raha pangast wälja wõtnud, kõik teemandid ära müünud ja enesele juure mõisa ostnud Norfolkis, kus ta nüüd suurmaapidajana rikast elu elas.

Fritt sõitis sinna, kuid omanik ei wõtnud teda jutulegi. Ei tahtnud pangas seisnud rahagi tale wälja maksta.

Nüüd sai Fritt wihajeks ja mõttes wägise Darise jutule tungida, kuid teener wistas ta wälja.

Ta pööras politsei poole, kuid see juhatas ta kohtusse. Ta pidi adwokatid wõtma ja asja kohtu kätte andma.

Adwokat oli terge leida, aga üksti nendest ei tahtnud asja oma kätte wõtta, enne kui kuluraha käes. Daris olla ritas ja sellepärast wägew; ilma rahata ei olla midagi teha.

Fritt wihastas, kuid ei wõinud parata; ta läks laewale ja sõitis Australiasse.

Australias wõttis teda wana Howell lahleste wastu. Ja kuuldes, kudas Daris Fritti petnud, oli ta kelmi üle niisama wihane kui Fritt ise. Kuid Howellil oli parajaste wilets aeg; oli olnud suur weeputus ja see oli ta suurema oja tarja ära häwitanud. Kuid ta ei annud järele. Friti waturääkimisest hoolimata tegi ta oma krundi peale 5000 naelsterlingise laenu ja reisis ühes Fritiga ruttu Europasse.

Nüüd polnud professi algamine enam raske. Nad wõtsid osawa adwokatid ja ajasid professi agaraste. Kuid peagi hakkas Fritt kahtlema, kas sellest midagi wälja tuleb. Wastane oli waheajal ennaft selle wastu walmistanud ja laenuks wõetud 5000 naelsterlingi sulas nagu waha tule peal.

Wimats ometi läks osawal adwokatid korda, Darise eesest mõnda musta punkti leida; see punkt oli niisugune,

et Daris, kes waheajal omas krahwonnas parlamendi liitmees walitud, iga hinna eest seda pidi sumbutada katsuma, et ta awalikute ei tuleks. Sellepärast pidi ta kokkuleppimist ostima ja lõpuks poole omast warandusest Fritile andma, mida see igapidi oli ära teeninud.

„Wimats,“ jutustas wana Fritt, „wiisin ma nurjatu mehe nii kaugemale, et ta kõik lubas maksta, mis mina nõudsin; weel enam, ta kirjutas mule alandliku kirjagi, milles ta mind jumalateeki palus, asja mitte awalikuteks teha. Muudu oleks see tema ots, kirjutas ta.“

Uga et ta kõik oma raha mõisa sisse oli pannud, siis oli raste sularaha saada. Kuid wiimaks sai ta ometi jõe ja kaup läks kokku. Mina ei ole seda lugu weel kellegile jutustanud, ehk ma selleks küll sõna pole annud, ta sellepärast on hea, kui teiegi sellest midagi ei lausu. Tema, wana patune, on ju küllalt kannatanud.—

Wõimata oli minu isale Reginald, rohkem tagasi maksta, kui need 5000 naelsterlingi, mis ta mule laenas, ehk ma küll temast palju rikkam olin. Ei, tema oli uhte mees, niisama uhte kui truu.“

Meie kõik olime wana Friti jutustust huiwitusega kuulanud, kõik peale Reginaldi. Heast kaswatusest hoolimata oli ta mitu korda kärsikust ilatutanud, mida isegi jurustaja tähele pani ja siis tähendas:

„Noh, oled seda lugu oma isa suust wististe ju mitu korda kuulnud, nii et ma seda enam jutustada ei oleks tarwitunud. Uga ma soowisin, et need, kes mule maa peal armsjad, ta teatsid, misjuguine sõber mule su isa elus oli.“

Howell ütles, pihut naeratades:

„Muidugi olen ma seda lugu oma isa suust juba kaks korda kolm korda kuulnud. Uga teie mõistate, et ta selle abi peale, mis ta teile andis, suurt rõhku ei pannud. Tema arwas, tema ei olla midagi enam teinud kui seda, mis sõbra kohus oli, ja seda arwan mina ka.“

„Täieste oma isa poeg!“ hüüdis wanamees, lahmas Howelli käed pihku ja pigistas neid südamlukult.

„Dete Darisest hujem weel midagi kuulnud?“ küsis Howell natukese aja pärast.

„Ei, mitte palju,“ wastas Fritt; „tema oli juba naisemees, kui mina temaga professis; kuid tema abielu ei olnud wäga õnnelik; ta abikaasa karistas teda ta nurjatuse eest. Pärast kuulsin weel, et tal raste olnud oma maid harida, sest et ta palju wõiga sinna oli peale teinud. Noh, see on tema asi, meil on muudegi asjade üle kõnelda kui tema üle. Kuid siht tahan ma ometi weel tähendada: kui Daris mule poole oma warandusest pidi tagasi maksta, siis wõtsin ma ta selle musta teemandi kuldraamis, mida me kilptonnaks kutsume. Mina sain ta 2000 naelsterlingi eest, mis ta lihwimatalt makswat. Meie leidsime ta nõnda Salomoni kaewandustest. Need on needsamad kaewandused, millesse mu hea sõber Rider Hoggard kirjutas. Ja see teemant oli ainuke, mida Daris ei olnud ära müünud.“

Rehjas peatükk.

Jälle must kilptonn.

Sellele, Friti juures möödasaaetud pühapäewale, järgnevatel kuudest on mul wäga wähe teatada. Noor Howell jäi majasse elama, hakkas suusajõutu armastama ja õppis selle kunsti umeruttu kätte. Friti südamliku palwe peale otsustas ta ka sumeks Christianiasse jääda ja sealt Põhja-Norramaale ning Terawmägestiku saart waatama minna.

Einar Fritist ja Reginald Howellist said onu suureks meeheaks head sõbrad — wanuse wabest hoolimata. Nad olid alati koos ja ma usun kindlasti, et onu wennapõja hoolitusse kohta äri asjus filmad kinni pigistas. Kuid poliitiseinil kuuleb mõndagi, ja nii sain ta mina warsti teada, et noored mehed mitte ikka ainult ilmsüüta lõbu ei otnud. Sõegi Christianias leidub alati wähemalt tosin noori päewawargaid, kel raha on ja midagi teha ei ole. Einar ja Reginald olid selles ringis alati sed mõerad ja seal oli wiimajel ajal wiifiks saanud, raha peale, mitte sugugi wäikete summade peale, õnnemängust mängida.

Murega panin ma seda tegewust tähele. Ühel päeval kõnelesin ma Einariga nelsa filma all ja hoiatasin teda tõsiselt. Nooremehet punastamine ja wabatahtlik ülestunnistamine ütlesid mule, et ta hing alles reostamata oli. Pealegi ütles ta mule, ta olla wiimasel ajal onult head taskuraha saanud ja ei olla mitte ial mängus laugemale läinud kui seisuford lubas. Herra Howell olla teda mitu korda suuri summasi mängu peale panemast hoiatanud ja tagasi hoidnud. Ta lubas sellest mänguringist täieste lahtuda ja ta herra Howell olla juba mitu korda sellekohaseid mõtteid awaldanud. See rahustas mind ja mina pidin üleüldise tunnistama, et Reginald Howell ennast alati aumehena ülewalt pidas. Et ma tema wastu sellest hoolimata pisut umbusklik olin, sellest ei saanud ma isegi dieti aru.

Üht asja ei wõi ma omas jutustusel nimetamata jätta ja see on, et ma ühel päewal siidame rindu wõtsin ja preili Fritile tähtsa küsimuse ette panin ning selle peale ta rahuldawa wastuse sain. Ta nõudis, et kihlus esitaja aga weel saladusets jääks, sest ta kartis, et eht onu seda wõiks pahaks panna, et ta teda maha jätta kawatseks.

Wana Fritt tundis wennalastest alati suurt rõemu; tema oli kaua aega laugel elanud ja tahtis nüüd kord ka lähedate sugulaste armastust maitsta.

* * *

Oli 10. mailuupäew — ilus kewadepäew; kewade oli sel aastal õige warajane olnud ja puud seifid juba lehe-ehetes. Minu päewatöö oli lõpetatud. Oli raske päew olnud ja mina seisin parajaste oma toas sügawas mõttes, kas õige ei oleks õhtul „villa Ballaratis“ mööda saata, sest et ma sinna juba mitu päewa enam ei olnud saanud.

Seal kõlises telefon.

Ma ruttasin ta juure.

„Dete teie, Monk?“

„Jah.“

„Kas wõite filmapilt meile tulla?“

Ma tundsin Friti häälest ära.

„On seal midagi juhtunud?“

„Jah.“

„Noh, siis olen kümne minuti pärast seal.“

Olasi platsilt sain woorimehe; ma ei tahtnud minutitki laotada.

Mul oli iseäralik aimus, et õnnetus sünnib wõi juba siindinud on. Ei tea, kas inimestel ilma aineliste põhjuseta eelaimdusi wõib olla; sel puhul oli aimus wana Friti lähedates sõnades küllalt põhjendatud.

Aiwärawa juures seifis Fritt ise ja tegi wärawa mule lahti. Ta pani wärawa minu taga jälle hoolega kinni, pistis wõtme taskusse ja ütles siis, käsi püstitaskusse pistes ja minu ette seisma jäädes:

„Must kilpõnn on jällegi kadunud!“

„Kadunud?“

„Jah. — Warastatud, ütlen ma.“

Ja ta hääl tõmises waljemine.

Ma palusin teda tasemine rääkida ja asja ära seletada. Kergendatud siidamega kuulsin ma, et midagi pahemat polnud; waewalt aimasin ma, et asi weel hullemaks wõis minna.

„Siin ei kuule meid keegi,“ rääkis ta edasi, „siin keel aeda. Äst on nii, tudas ütlesin: must kilpõnn on kadunud, on ära warastatud, ja nimelt wiimaste tundide wiitkul — kella wõllest saadik.“

Ma waatasin kella; see oli parajaste wiis minutit üle poolkahelja.

„Kust te teate, et see peale kella wiie sündis? Kilpõnn seifis ju muuseumis kapis.“

„Tõsi küll; aga kuulge nüüd: Wana prokurator Jürgens — teie tunnete seda lollt oma kogudega küllalt — sõi meil lõunat. Selle peale jõime muuseumis tohwi, nagu me seda tihti teeme. Kell wiis tõusis Jürgens üles ja meie läksime kõik peahoonesse. Põhjusel, mida ma teile alles pärast teatan, unustasin ma muuseumi ja kapi ukseid lahti. See tuli mule nüüd alles poole tunni eest meelde. Enne luku panemist waatasin ma weel kappi ja nägin, et kilpõnn puudus.“

„Kas teate kindlaste, et kell wiis oli?“

„Kindlaste; meie silmitsesime just enne muuseumist lahkumist kilpõnna; mina olin wälja tulles wiimane, kuid enne seda panin ma kilpõnna tema koha peale.“

„Kas olete teistele ka juba teatanud, et kilpõnn kadunud on?“

„Ei. Niipea kui tema kadumist märkasin, telefonerin koha teile ja panin wahapeal hoolega tähele, et keegi siia sisse ei tuleks ja siit wälja ei läheks.“

Pit, wahelduse- ja juhtumisterikas elu oli wanamehe otustawaks ja julgeks teinud. Tema olef oli wäga karwapealne ja tema seletused selgemad kui kellegi teise seletused niisugusel puhul politseinikule.

„Kas on preili Sigrid wõi ta wend Tobias?“ küsisin ma.

„Ei! Einar reisis eila äriasjus Hamburki; tema jääb sinna terweks nädalaks ja Sigrid läks pooleks tunniks jalutama. Mina saatsin ta aiawärawa juure, kui mule äkki meelde tuli, et muuseumi olin lahti unustanud.“

„Ja peale kilpõnna ei ole muuseumist midagi ära kadunud?“

„Ei, niipalju kui märkasin; igatahes on seal weel terwe hull mitmesuguseid wäikseid asju, mis kallid on ja mida weel paremine saab rahaks teha. Igatahes ei ole see waras harilik waras ja loll on ta igatahes ka.“

„On sel kilpõnnal teie wõi mõne teise kohta iseäraline wäärtus peale selle wäärtuse, mis kiwil ja raamil on?“

„Ei, seda wõin wandega kinnitada! — teie usute wististe, et lugu selle teemandiga niijama on kui mitmesuguste teiste teemantidega Inglise detektiwlugudes, kus mustadest ja kollastest teemantidest jutt on, mida inimesed wägise omale püüdnud? Ei, niisuguseid saladusi siin ei ole. Meie leidime ta ühes teistega koopa, millest teie jutustasin. Wististe ei ole kellegi inimese jalg aastatuhandeid sinna saanud, ja neegrid, kes seal ümbruses elawad, ei hooli teemantidest midagi. Sellepärast jätiswad nad ka Darise ta kotiga rahule, nii et see õffel wõis plehtu panna. Alles siis, kui neegrid juba Europa haridusega tuttawaks said, hakkasid nad ka teemantidest lugu pidama.“

„Seri kui ilm walge on, tuleb weel üts asi ära toimetada,“ ütlesin ma. „Kui nii lahte olete ja järele walwate, et keegi siia sisse ei tule ja siit wälja ei lähe, uurin mina järele, kas wagt keegi üle aia siia sisse ei ole tulnud.“

Nagu juba tähendatud, on Friti terwe maa, mis wähemalt 100000 ruutsjalga suur, rohuaiana sisse seatud ja aiaga piiratud. Niawõre on nii tihe, et sealt lapsti läbi ei wõi päägeda. Kuid et mõni julge mees üle aia sisse wõis ronida, see polnud wõimata, olgugi, et see raske oli. Ja selle üle oli ka terge selgusele jõuda. Wiimasel ajal oli palju wihma sadanud ja aia äär pehme. Iga jalg pidi sinna jäljed järele jätma, iseäranis aga aia taha, kus wärskest küntud põld seifis.

Ma jalutasin läbi aia; mingisugust jälge polnud leida. Tähendab keegi ei olnud siin liitunud.

Kui ma tagasi tuln, pidas wana Fritt ikka weel wärawa juures wahtri.

„Ule aia ei ole täna siin keegi käinud,“ ütlesin ma.

„Ei!“ wastas tema mõteldes. „Seda ma ka ei uskunudki; wargad asuwad paraku majas — aga sealt tuleb ju Sigrid!“

Õõsi, Sigrid lähenes kiirel käigul aiawärawale. Küll lehwis loe puna ta armsast näost üle, niipea kui ta mind nägi, kuid see kadus ruttu. Ma nägin, et Sigrid wäga lahwatanud ja waewatud oli.

Meie awasime aiawärawa, ja ma andsin Fritile märku, et neiega rääkida soowin.

Ma läksin Sigridile wastu, wõtsin ta käest kinni ja sofstasin tale ruttu mõned sõnad, millel wargusega midagi ühist ei olnud.

Kui onu lähedale jõudsin, ütlesin ma nii waljuste ja laisalt kui wõimalik:

„Teie onu ei leia musta kilpõnna kätte ja usub, et ta selle kuhugile kõrwale on pannud.“

(Jürgneb.)

Armenia naine.

Heran.

Armenia kirjaniku B. Papatjan'i järele R. Ch.

I.

Isa kutsuti mahtesi*) Pilas, aga ema — „Kuule naine! . . . Nii kutsus teda isa, aga meie teadime ainult nime „Mare.“

Mul olid kats wenda; üks on surnud, teine elab — tal on Kurzotis pöid. Mul on ka kats õde; üks on mehel, teist hakatatakse alles nüüd mehele panema.

Spetaja andis mulle nime — Hairapet, aga seda lühendati kodus, ja sest saadil olen ma kõigile Heran, wane-matele aga „suur aga“, sellepärast, et ma esimene poeg olin.

Ma ei mäleta oma lapsepõlwe, ja mul on raske omi toerustüüka meelde ruletada, kui ma paljajalu tänawatel lastwawate puude all ojaletes jooksin.

Kui ma kolmeteistkümneme aastasets sain, wõeti mind koolist, — ja ma hakkasin isa ametit õppima, kullasepa-kunsti, — niisama lollina, kui ma kooli astudes olin.

Ma teadsin ainult aabitsat, aga nüüd olen sellegi unustanud. On ainult kats asja, mida ma unustanud ei ole — tähed a ja b ja järgmine salm: „Anna oma sulasale jõudu“ . . .

Ühe aasta õppisin ma kullasepa-kunsti, siis aga, kui isa selle tegewuse kõrwale jättis ja kauplema hakkas, käisin temaga ühes külast külast, majast majasse ja ühest kurdlaste asutusest teise, kus me kõid tegime: arst sine, kui keegi soowis, tegime kingsepa-tööd, kui kellegi saapad kat-tesid jne. Ka katlaid mõistis isa tinutada, kuna mina sinna linna riputasin ja katlad puhtaks küürisin.

Ma õppisin natuke Kurdi keelt, mõistsin nende kombeid ja sain nendega nõnda tuttawaks, et isa seda imestas ja

*) Salmene, kes Jerusalemmas täimise mälestusets oma kae peale märgid pöietab.

igalpool kõneles, et tema Heranist warsti tema järel-tuleja saab.

Nii ka sündis.

Üksford läks isa ühe kurdlastega raha pärast tülitse, kurdlane lõi tale mõdegaga kätte, ja kui me linna jõudime, lamas isa kats tuud maas, aga terweks saades ei wõinud ta enam kätt liigutada.

Sa tutsus mind oma juure, — ma ei unusta seda ku-nagi, — ja ütles:

„Heran, ma ei wõi enam hulkuda, ma ei wõi enam tinutada ja ma ei taha nende jumalafartmatade juure minna; kuid ema ja õed tahawad süüa: sa oled küllalt suur; mine kurdlaste juure, püüa meile leiba tuua, nõnda kuidas mõistad; kuid kuula enne hästi isa; tahaan sulle ütelda, kuidas kurdlaste taskute kallale wõib ajuda, nen-dega läbi saada, ja neid oma orjadeks teha. Selleks on kats abinõu: esimene — ole arg kui jänas, karda nende naeru, laku nende jalgu kui lahetsemisewääriline ori, ja otse siiski selsamal ajal abinõu, kudas nende taskuid täh-jendoda. Teine abinõu on — ole julge, ära karda kedagi, pea sõna ja püüa häid kurdlasti oma poole meelitada, ole ülemate wastu armastusewääriline, tee tööd ja nõua tšb lõpul julgelt palka. Ühe sõnaga, ole sarnane armenlane, selle sarnaseid wähe ja keda kurdlasted armastawad.

Neist kahest wiisist wali ühe, misjugu se tahad . . . Kui tahad, ole laheteelne, äraandja, wõi ole aus ja õiglane.

Sa tead, mu poeg, meie tahame leiba. Tee kudas tahad, ainult too meile leiba.“

Kui isa seda oli kõneleud, waatas ta kaua minu peale; siis õnnistas mind:

„Mine . . . Abaha org on kõige lähem . . . Jumal sinuga . . .“

II.

Abaha org oma lasteste kungaste, kirjute lillede ja kõrge rohuga on väga kena. Seal walitseb Hussein-aga, keda Et-agasti-wanem kutsutakse.

Hussein-agal on üle kabe tuhande lamba, lehma ja hobuse; ta elab oma pojast, Mahmud-agast, tunni tee eemal, teise poja, Suleiman-agaga, mitmes toredas telgis, mis tal ale on üleslõudud ja kõrge, roheline rohuga piiratud.

Kui ma sinna läksin, pühitses Hussein-aga oma poja Suleiman-aga pulmi. Lagedal wäljal tantšisid mehed ja tüdrukud. Igalpool wõis mõisnikka näha, pitad piigid käes, jalgas wunased saapad, kuna nad lahemat tuult oma wa'gete rietega l'isid hullata. Mõõda kallaft tormasid täud. Mägedelt jooksid, hirmust tolmü ülesajades, lam-bad alla. Kõrwal, tulede kohal, rippusid wiis, kuus katelt, kuna naisterahwad, käieid käärides, wiie, kuue tapetud lamba liha tükkideks lõitafid ja suurtes, wafest kausides riisi pesid.

Walmistati õhtusööki. Kõil paigalejõudwad mõis-nitud suudlesid Hussein-aga kätt ja istusid tema suurepära-lises telgis selleks mahalaotatud waipadele.

Hussein-aga istus palati au nurgas; tema kõrwal seisid derwish põlwili, kes palwetades ammetist-helmeid sõr-mitses, kuna mõisnitud tsel telki istusid ja kohwi jõid, mida teener juba wiiet korda andis. Kohwi tees selle-kohases l'ukas.

Minu imumine ei äratanud mingit tähepanemist. Ma juhtisin eesti waitfelt kõrwale, wõtsin tema seljast suure koti maha, kus kõit oli, mis teegi wõis tahta, ja astusin telgi toha, et mõne kurdlastega, kes seal kohwi jõid ja pulmadest kõnelesid, juttu westa.

Selles kohas, kus ma istusin, wõisin läbi augutese hõltsaste telki waadata ja kuulata, millest jutt oli.

Hussein-aga küsis alguses mõisnikkudelt, misjufuses seisukorras rahwas on ja kuidas sel aastal lambad sün-disid; siis aga pööras türklase poole ja ütles Türgi teeli:

„Sel aastal, eff'ndi, on mu oluford halb, ja waewalt wõin ma matku maksta, mis pashale määratud. Nagu sa iie kuulsid, sündisid wafitad halvaste ja rahwas on hä-das . . . Teie ei tulnud õigel ajal . . . Kui oleks peale pulmi . . .“

„Ma ootan,“ wastas türklane tõsiselt.

Mõisnikud waatasid paljutähendawalt üksteise otsa ja siis wanema peale, selle nägu tõsiselt muutus, ja kes siis sulasele ütles:

„Ahmed,“ ütles ta, „kui effendi tell kordas on, siis palu teda sinna minna.“
Nüüd wiskas Sussein-aga mõisnik'udele paberossa, kes neid tänades wastu wõtsid ja sulase poolt pakutud tulet süütasid.

Eürklane tõusis püsti, tänas uhkelt ja läks wälja. Kui ta ära oli läinud, ütles Sussein-aga oma pojale:

„Mahmud-aga, kuidas arwab, peab maksma?“
„Jä,“ ütles poeg, „ma ei wõi ja ta teised ei wõi, aga kudas sinuga lugu on, seda ma ei tea.“

„Mina?“ ütles Sussein-aga, „lust mina wõtan kui teised ei wõi?“

„Ma mina ei wõi,“ ütles üks mõisnik.
„Miks maksata?“ karjus teine, „kas meie oleme selleks kohustatud?“

„Waitige!“ ütles wanem. „Ea ei saa kopitakti. . . . Sana wõi homme saan ma Pogase käest teateid; waatame, mis tema teeb. . . . Sõda meie wastastele, kui Pogas minu Sozo wabastab. . . .“

Pogas, see kurdlaste wäiklane, pidi Sussein-aga nooremat poega wangi wabastama.

Ea oli seesama rõõwel, kes Perris päise päewal küla põlema pani, naised ära wiis, aga talupoegi wangi wõttis wõi maha tappis.

Peale seda kõnet astus Sussein-aga mõisnikkudega telgiti wälja. Mahmud-aga andis teenrile mõõda kõrwu, sest et see ta tänu teiselepoole jõe lasti minna. Siis nägi ta mind ja tuli mu juure.

Ea oli mind ennegi näinud, tal oli hea mälu, ta tundis mind.

„Heran,“ ütles ta, „tee tott lahti: ma waatan, mis sa töid.“

Ma awastin koti ja näitasin nõelast, lõnga, mitme-sugu naisterahwa iluasju, mimmewärwiliisi kääsit pärleid, järelestehtud tuba. . . . siis näitasin särtsi, westa, suhkurt, kohwi, tubakat, teed jne.

Ea waatas ja ütles:
„Siin on palju ilusaid asju, kuid minule ei ole midagi. Tead mis, mine homme hommikul meie telli: meie naisterahwad ostawad siinult poljugi, arwatawaste waja ja nõust tinutada. . . .“

Ea pööras ümber, siis tuli tale aga midagi meelde ja ta ütles:

„Heran, kus su isa on?“
„Eamab, ta ei wõi enam tulla,“ wastasin ma.
„Onnetu,“ ütles ta ja läks.

Ma ei teadnud rõemuga mis teha; ma tahtsin ise Mahmud-aga teki minna, kus see ilus, wäike tüdruk oli, kes alati mulle otsa naeratas ja minuga kaua kõneles, kui ma tellides läksin.

See ilus tüdruk oli Mahmud-aga tütar; ma ei tea, miks teda Flats kutsuti, s. o. armenlasets.

Nii ütlesid teda wennad, wenna naine ja kõik, kes teda tundsid.

Ma ei unustanud, mis ta lord mulle ütles:

„Heran, ma olen Fla ja sina oled Fla. . . . Miks oleme me mõlemad Flad, kui ma Sussein-aga tütar olen, aga sina — ainult wõderas pois?“

Nii siis, ma pean Mahmud-aga teki minema, ja seda nüüd, kui ma Fad neli aastat ei ole näinud.

Ma korjasin omad asjad ümber kotti. Laks pimedaks. Kurdlastel tantisid peale õhtuööli kaua, mina aga sõin, jõin kohwi, panin koti pea alla ja jäin magama.

III.

Järgmisel päewal panin koti eesli selga ja läksin Mahmud-aga poole.

Pooltunni järele olin seal. Kui ma telli läksin, tuli kõrge neiu minu juure.

„Di, see on Heran,“ ütles ta ja jooksis ära.

See oli Fla; kui pifats ja kui ilus oli ta kaswanud! Eal oli mingisugune meelik iludus, mis mind kõhe wärisema pani.

Minu juure tulid naisterahwad ja pöörasid kõik wampi. Wõtsid mis meeldis, töid jahu ja wõid, andsid raba, kuid ma tundsin ja nägin seda kui läbi une, aga filmadega ottsin Fad.

Ea tuligi, pani helmetest kaelaehete kaela, läks siis telli ja töi wäitse päti wõid, mida „mai lilletä“ kutjutakse.

Ma waastasin ta peale, ta naeratas kui süüta ingel ja ütles:

„Fla kinkis Flale kaelaehete, aga Fla kinkis Flale wõid.“
Ea kordas neid sõnu lõymata ja kadus telli.

Kurdi naisterahwad kostitasid mind hästi, kuid Flad ei näinud ma sel õhtul enam mit'e.

Kui äm'raks läks, sõitis teibele juure keegi kurdlane, kes suurepäralist Arab'a tätku oma järele wedas.

Sussein-aga pojale, kes peigmees oli, saatis selle tätu tema mõrvoja isa lingituleks.

Kurdlane ei tahtnud tätku õõsel kohale wiia, et teda mitte poriseks teha, ja teatas sellepärast, et ta õõselt Mahmud-aga telli läheb, kuna ta homme oma teekonda jattab. Ea jättis suurepäralise sadula hobuse selga, et ta õõsel wabas õhus ei külmetaks; pani siis püsti telgi na-jale, laotas oma mantli mah'i ja heitis selle peale pitaki.

Kuigi weel pime oli ja ma magada tahtsin, siiski oi tellides weel tulust.

Oli ilus kuupäistene õõ.

Ma ei wõinud Flad unustada, mu mõtled wiibisid tema peal ja mu peas kujunes loll mõte, mida ma kuidagi unustada ei suutnud.

Ma mõtlesin, et Fla minu peale wihastas. . . . Kas oi see õiglane mõte? Kuid mis teha? Wastutahmist hakkasin mõtlema, et Fla minu peale mõtleb.

Järsku kuulbus ühest telgiti kogus naisterahwa hääl. Seal lauldi ja lau'jaks oli naisterahwas.

Ma hakkasin kuulama. Pooltundi kestis laul. Siis oli sügaw waiikus. Ma olin laulu kurwa mõju all ja unustasin kus olin.

Siis istusin ja waastasin ümber; täht puristas, kuid tema kõrwal magaw kurdlane magas liitumata, teda ei aratanud üegi see ingli laul.

Siis kustusid tuled.

Nüüd liikus telgi ees olem waipe ja pilt wari liikus minu ees. Ma kargasin üles ja kuulasin.

Wari liikus mõõda rohtu ja liikus jõe.

Uudishimu waldas mind: wari oli naisterahwa oma. Ettewaatlikult end kõrge rohus warjates, lähenesin naisterahwale. Naisterahwas pööras end tuu poole ja ma nägin ta filmis wifaraid.

See oli Fla. Ma imestasin. See lustiline, lõbus tüdruk, selle nägu alati naerul, nutab nüüd? Miks ta nutab? Ma tõusin ja lähenesin ta e waipele. Ea kuulis rohu sahinat. Ea pööras ümber ja ma märkasin, et ta lahwas.

„Heran!“ hüüdis ta.
Ma jäin seisma.

„Tõu,“ ütles ta kurwalt; „sa ei tarda?“

„Keda, Fla?“
„Nõnele tafa: kui Sojal ärkab, ta ei jäta mu pähe ainustki karwa.“

„Kas Sojal sind lõõb?“
„Wäga. . . .“ sojatas ta. „Mind waewatasse sellepärast, et mu ema oli Fla.“

Ainult nüüd mõistsin ma, miks Sussein-aga naine teda selle armsa nimega hüüdis.

„Heran,“ pööras ta end minu poole (ta sinad sära-sid). „Heran, sa ei ole Fla?“

Ma wa'ksin, ma ei teadnud, mis wastata.

„Ma tean, sa ei ole arg,“ ütles ta ärritatult, waiis siis weidi ja kordas siis:

„Ea ei ole arg.“
Siis heitis minu peale sarnase pilgu, et mulle näitas, nagu oleks taewas lahti läinud.

— — — — —
Mis seft kõneledda. . . . Fla armastas mind ammuigi.

Ulen ainult seda, et samal õõl wõis mind ühes Flaga Arabia tätu selgas näha, werine püt läks, laugel Aba-

Otto Kollnefs,
Järvamaalt.
Segewas sõjaväes.

Aleksander Barbola,
Tallinnast.
Segewas sõjaväes.

Aleksander Treial,
Tartu kr.
Saawatud 18. märtsil 1916.

Otto Kollnefs,
Narvast.
Seadmata kadunud.

August Abrot,
m. alamohv. Peterhofi kr.
Sõja algusest eesliinil.

hoft, Kotola piiri juures, kus ma oma kallihinnalise saagiga peatafin.

... Hommitul olin ühinda — furnulehaga, mis nüüd kaugel ühiku tünka all puhkab.

Kurdlaste tulid peale. Ma tatsin paljud, mu püss pani hüglasi langema, kuid üksainus tuul, üksainus neetud tinaraasute rööwis minult F a.

Ta suri minu kallistuste all, kurdlaste furnulehade kõrval. Tema viimane suudus on veel siin — minu huultel. Tema viimane soov oli „kättemaksta“, ja ta haud kutsus mind tapmistele, nende röövlite suguharude tapmistele, kes me e näisi meilt võtavad, meie leiba söövad, meie usku sõimavad, meie au teotavad ja meie üle naeravad.

Seal lamab minu Fla, ja ma wandusin kurdlaste wregea lühesi tema haua niifutada. Wandusin ...

IV.

Ja, kõi see oli ja iga kurdlane wdib jutustada, kes on Heran, ja tubu kadusid Suleiman-aga pu matungid ja Fla, selle ülesõitmisel kogu Abaha jalule idusid ja ainult seda teada sai, et Fla wdrgutaja armenlane on ja teda Heranits kutsutakse.

Peale jeda muutus pa jugi ... Minu wenna tappid kurdlaste, et kättemaksta, aga wina tappin kaht Mahmud-aga ihulaitisat ja ma sin sellega oma wenna tapmist eest läti. Sussein-aga pidi tahes wdri tahtmata pashale maksu maksma, Suleiman-aga tappis oma teise naise, kuna Heran wanats jäi ja ta kaded kurdlasti löömast arawäsiid.

Minule sai mingisuguseks löbustuseks — kättemaksta, tormata tui nool oma juurepäralise tätu selgas üle põldude ja wäljade.

See on minu jalutuskäit.

Kord oliin ma Manasketis ühes külas tuttawa kurdlaste juures. Idudis dhtu; meie olime waewat dhtust sõnud, tui tats armenlast siise aetusid ja õmaja palusid.

Kurdlane palus neid minu auts oma wure jääda. Ma ei annud oma suguwendadele mdista, et ma armenlane olen; panin hoolega nende rahutuid nägusi tähele, naerfin ühe üle, kes arguist awaldas, ja küsifin, tubu nad lähewad ja mis nil kaasas on.

„Aga,“ ütles üks, „ma olen kaupmees ja wiin Manasketi „bostehi“,“ aga mu sõber on koolidpetaja.“

„Aga sõna „koolidpetaja“ tõlkis ta Kurdi keelde „lugeja.“

„Kas see lugeja mdi tab Kurdi keelt?“

„Ei, ta mdistab ainult Armenia keelt. Sürgi keelt ja teifi keelefi ... tuid ta on waga uhke inimene ... tugu aeg k-neleb: miks kurdlasti karta, tui püss kaasas on?“

Mulle löi weri pähe ja ma pidin peaaegu kaupmehe taela kahelorra teerama.

„Aha,“ ütlesin ma end pidades, „tähendab, teil on püss?“

*) Kooreft tehtud magus teit.

Ma waatafin koolidpetaja peale, kes waiifelt suitetas ja mdles. Tal oli nii rahuline, tõfine nägu, et ma peaaegu temaga Armenia keeli oleksin kõnele ud.

Kui sõõbud ja hakati magama heitma, läks koolidpetaja wälja ja tuli lühikse püssiga tagasi, mida ta oma pea alla tahtis panna.

„Kuule, kiriatart,“ hüüdis temale kaupmees, „kas ma ei kõneleud sulle tuhat torda: ära näita seda püssi ... nüüd tõmbad oma lollusega hädaohu oma taela ... Kuule mind, barjunud inimest, tui kurdlane püssi omale kingituseks küsib — anna, tui ei, siis ...“

„Waiiki,“ hüüdis koolidpetaja, „tui ja mind ei kuula, siis mdtle ainu't oma asjade peale ...“

Ta pani püssi pea alla.

Ma kuulafin seda pealt, pöörafin koolidpetaja poole ja palufin püssi omale waadata.

„Kaupmees pani minu palwe ümber ja lifas juure:“

„Anna ruttu ja ütle, et temale tingid.“

„Drii,“ ütles koolidpetaja, „ütte kurdlastele, et ma siis annan tale oma püssi näba, tui ta oma püssi mulle näitab.“

Nii ta tegi. Wõttis padrunid oma püssist, kuna mina, padruni oma püssist wõtmata, selle temale ulatafin.

„Wahwa ja aufameelne inimene,“ ütles koolidpetaja.

Sel ajal kuulus wäljast müra.

Kuulufid — trammid pörin, hobuste norstamisef ja koerte haukamisef segamine. Kõit kargasid — püssid läks — ütles. Sõrwitud andfid nõrta walgust, mida wiletsates riietes inimesef ja soldatid kandfid; nad tulid tui aske sarnase litaga, et näis, nagu lõhkestid iga filmapilt nende kõrid.

Ma mdistsin, et külasse kurdlaste schein*) tuli.

„Ta iäab tingimata minu majasse,“ ütles peremees ja jooksis kiireste etewalmistusi tegema, kuna Armenia kaupmees peaaegu nuttes Armenia keeli kõneles:

„Häda meile, o'eme kadunud! Mis teha? Ah, koolidpetaja, las see tund mustats muutuda, mil ma sinuga sõbrustafin. Kurdlaste nägid püssi ja karestawad nüüd meid tätkidets.“

„Kao,“ karjus wihane koolidpetaja; „tui ja nii waga kardad, siis mine majasse ja poe hiire-aku ...“

Ma pidin peaaegu naerma, kuid pidafin ja ütlesin koolidpetajale:

„Soowitan sinule minust mitte lahkuda ... Loe püssi täis ja boia tugu aeg oma läes.“

Kaupmees pani minu sõnad ümber.

„Tanan,“ ütles koolidpetaja, „sa oled suuremeelne, ma ufun sind.“

Ta wõttis püssi ja laadis selle täis, kuna otfa hoole-tult kaupmehe poole hoidis.

Ma ei wdinud enam naeru tagasi hoida, tui nägin, kuidas kaupmees püssi juurest eemale kargas.

Ka koolidpetaja naeris ja pani püssi dlale.

*) Mubamedi usu waimulit.

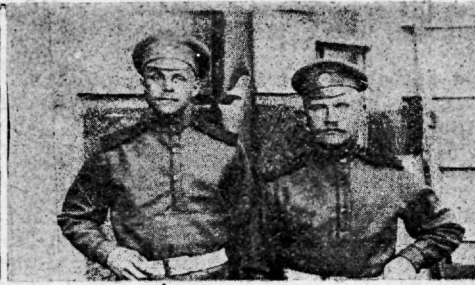

Anton Djasson,
Pärnu kr.
Tegevass sõjaväes.

Nikolai Tomson,
Kabalast.
Surnud 17. detf. 1916.

Adolf Lamm,
Jaroslavi kub.
Sõjaväljal.

R. Koni,
Petrogradi kub.
Sõjaväljal.

Heinrich Kaasik,
Lohufest.
Sõja algusest tulelinit.

Natuke aja pärast ilmus shei, kes hobuse selgas ratutas. Ta nägu oli linaga kaetud. Paremal ja pahemal pool hobuseid istisid mullad ja teised, peafidemetes ja katkistes riietes, kuid sõjariistust, piitide ja odadega.

Sheihil olid hõbepäraga revolwer ja lõwer oda.

Kõik see feltstond jäi selle maia ees peatama, kus meilegi õõd tahtsime mööda faata. Kõik astusid nüüd tagasi ja ma apersemees, kes ta mulla oli, astus ette; ta lasi alguses põlvili ja suudles maad, siis tõusis üles ja suudles sheihi riiete palistust. Sellepeale ulatas ta sheihile käe ja aitas teda hobuse seljast maha.

Nüüd aitasid kõik sheihi majasse, aletasid teda vehmele istmele ja jäid ise põlvili. Mina, kooliõpetaja, ja tema jeltataha peitew kaupmees, istusime kõige kaugemasse nurka. Mina — kaupmehe matuśasjade otfa, aga kooliõpetaja — minu lõrwale, kuna kaupmees ise oma kottide taha puges, ja aeg-ajalt sealst wälja waatas.

Sheih õnnistas peremeest, sofiśtas palwet ja istus tohe laua taha, mis imefibreśte tema ette ilmus.

Peale kõõmiit pöõras ta oma tähewpanemise meie poole ja küśis peremehelt, — kes need seal kottide peal istuwad?

Peremees läts segafets; ta ei julgenud temale ütelda, et meie armenlased o.eme, jellepärast kiirustasin mina ja ütlesin, et kurdlane olen, kuna minu sõber — kooliõpetaja — Sürgi ametnit on.

Ludishimulik shei küśis, mis kottides on.

„Baateh,“ ütlesin ma.

„Sinu?“ küśis ta.

„Ei,“ wastasin ma ja näitasin naerdes kaupmehe peale, kes wärisema hakkas.

„Waata me, mis see on,“ naeris ta sheih.

„Sheih,“ ütlesin siis. „Ta peab teda suureks auks, kui ta oma õndsfa käega seda puudutab . . . wäga magus matuś.“

Kui sheih waewalt oli käsu annud, et kottid lahti teha, ja natuke hifu oli maitfenud, tormasid mullad hulgana kottide kallale, soowides seda süüa, mida sheih õnnis käsi on katsunud.

Kaupmehe seisuford oli halb; pooletunni pärast oleksid kottid tühjad olnud. Ma kahetjefin teda ja hüüdsin, kuna ise kottid kinni sidusin:

„See, kes jöõb — maksab!“

Kurdlastel jäid kohunult seisima. Neile näitas imelit olewat sõna „maksab“, sest et nad ise tunagi millegi eest ei maksnud. Walitfes ilmaoilkne waitus; peremees kahwotas, kaupmees wärises kui märg hiir, ainult kooliõpetaja katjus naerataades oma püśi.

„See õnnetu inimene maksis kauba eest,“ ütlesin ma; „miks peab ta seda siis muidu andma?“

„Ittselt ütles üks.“

„Mis see õneleeb?“

Ma haarasin noa järele ja pöõrasin selle poole, kes pani küśimuse ette.

„Kes on see koer, kes oma musta suud julges lahti teha?“ küśisin ma.

Peremees aimas, et asi halwa käigu saab ja astus ette.

„Ala,“ karjus ta minule, „las“ sõõwad, mina maksan wälja.“

„Ja, ja, ja,“ naerisin ma, „ühed sõõwad, teised maksawad. Misfugusesse korani see seadus kirjutatud?“

Nüüd pani keegi wastasest käe kottide peale ja ütles:

„See fiin on meie wägewa sheihi omandus, sellepärast et ta seda puudutas.“

„Sea,“ ütlesin ma, „sheih wõib seda toitu äraneeda.“

Ma waatasin sheihi peale.

Tema nägu oli wihane. Ta tõusis püśti, kattis linaga näo ja karjus:

„Surm uśmatadele!“

„Surm uśmatadele!“ karjusid ta teised.

Ja kurdlastel haarasid nugade järele.

Ma muutusin nõnda ägedaks, et mu huuled wärisefid ja, pikka nuga paljastades, pöõrasin rahwa poole ning karjusin:

„Kuulge: fiitamaale ei ole ükski sheih ja tema koer suutnud Heranile wastu panna. Minge kaugemale, muidu häwitan ma wiimase kui ühe. Mina olen — Heran! Kas te julgate õdeste minu wastu oma nuga tõsta?“

Ma astusin sammu edasi, pöõrasin imestanud kooliõpetaja poole ja ütlesin temale Armenia keelt: Mina olen — armenlane Heran; tõõta püśfiga kui wõid.“

Ma tõstsin noa ja largasin sheihi peale.

Teas tõusis segadus; walgus tustus; ei tea, teda ma lõin, kuid tean, et ma lõin . . . Tuba läks suitfu täis . . . kuulid wihifefid . . . hulgumine, lõim, lõrwululukustawad revolwriwauğud. Siis ättselt waitus, ja ma tundsin, et noa all enam kedagi ei o. e. Ma süitasin titu ja waatasin ringi.

Ma tõstsin noa ja largasin sheihi peale.

Teas tõusis segadus; walgus tustus; ei tea, teda ma lõin, kuid tean, et ma lõin . . . Tuba läks suitfu täis . . . kuulid wihifefid . . . hulgumine, lõim, lõrwululukustawad revolwriwauğud. Siis ättselt waitus, ja ma tundsin, et noa all enam kedagi ei o. e. Ma süitasin titu ja waatasin ringi.

Dit oli birmus.

Werine sheih lamas mias — nuga oli ta parema lõrwa ja käe päka maha lõikanud . . . Siin ja seal lamafid furnutehad; kooliõpetaja laadis püśfi padrunitega, aga kottide taga lamas mineetanud kaupmees.

Teas ei olnud enam kedagi — ainult wä jast kuuldufud häälitfused ja revolwriwite paugud, mis pikkamööda waitifid. Ma ei wõinud naeru tagafifoida, kui waene peremees fise astus.

„Kõik põgenefid,“ ütles ta; „fa tapfid hull inimesi; neid kobotas sinu nimi. Põgenewad nii, et järele ei saal.“

„Ja lasawad revolwrit?“ küśisin naerdes.

Kooliõpetaja firutas mulle oma käe.

„Heran, ma olen fu nime kuulnud . . . fa oled wahwa!“

Wimatsl äratafime kaupmehe meelemärtufele ja ma lõnefifin efimeft korda temaga Armenia keelt.

„Rutta,“ ütlesin ma temaie, „korja oma asjad ja põgene kii ast.“

Ta waatas mulle uudishimulikult o'fa, fiis tõusis üles ja hakkas oma asju koguma, aga kui ta minema tahtis hakata, jäi järśtu peatama ja ütles naerataades:

"Ja, mäletan . . . ja oled siis armenlane, hm . . ."
 Need tähtsufeta, aga pillkavalt tõendab mõjusid
 minusse kui ruffitahoop pähe.

"Loll!" ütles kooliõpetaja ägedalt. "Seran, ära juhi
 tema peale tähepanemist."

"Sa oled ise loll!" karjus kaupmees kooliõpetajale;
 "ära palju kõnele, muidu lõbn su hambad kurtu!"

Kaupmees oli jultunud; ma olin uueste meele, kuid
 pida sin end ja karjusin:

"Korja ruttu oma jäänused ja mine!"

"Sa waatas naeratades minu peale, sidus oma asjad
 hobuse selga ja, — ma ei unusta seda kunagi — hüüdis:

"Tuli wälja, et oli armenlane . . ."

"Ma pidin peaaegu nutma; panin padruni püsti ja
 tahtsin tema peale lasta, kuid kooliõpetaja mõistis minu
 soowi, haaras püsti rauast kinni ja ütles:

"Ei, Seran: ta toidab wiit inimest. Rähelise neid wiit
 last: wõib olla, ei ole nad oma isa sarnased."

"Ma lasin püsti langeda."

Mul oli hirmus kurb tundmus. Ma istusin hobuse
 selga ja küsisin:

"Kuhu sõidad?"

"Kuhu sina sõidad?" küsis kooliõpetaja.

"Kuhu Jumal juhib."

"Lubad enesega ühes sõita?"

"Ma waastasin ta peale; ta naeratas, ja see naeratus
 meeldis mulle nõnda, et ma talle oma käe sirutasin ja ütlesin:

"Sõidame."

V.

Sonmitul jõudsin Manosleti.

Niipea kui kooliõpetaja hobuse seljast maha astus,
 sammus ta tohe kindluse poole, et wanu Armenia haua-
 kirju lugeda, kuna mina armenlaste karawani-tuuri läksin,
 et kohwi juua.

Kui ma sisse astusin, kargasid kõik istumetelt; peremees
 jooksis mu juure ja küsis Kurdi keeles, mis ma soowin.

"Kohwi," wastasin ma.

Kõik seesolijad olid armenlased ja, pidades mind kurb-
 laseks, waatasid hirmuga minu peale; kui ma aga wäljas
 olin, kõnelesid nad isefestis waljuste.

Kas häbene sid nad wõi kartsid?"

Waewalt tõpsin kohwitaasi huu'itele, kui keegi häält
 tõrgendas ja hüüdis:

"Mis te jõistate kui arab? Mis te kardate, et nõnda
 tafa kõnelete?"

"Siis — imelik — wihistas, tegi naeratama näo ja
 hüüdis mulle pillawalt:

"Wend, kust sa tuledest?"

"Ma imestosin? Kudas teadsid nad, et ma armenlane
 olen? Siis aga nägin ühes nurkas kaupmest. Ma wastasin:

"Alurist."

"Ja, ja, ja," karjus ta, "ma teadsin, et sa Alurist tuledest?"

"Kuulge ja waadake," pööras ta teiste armenlaste
 poole, "waadake, ta on omale kurdlaste riided selga pan-
 nud, kui kōietantija!"

"Ehe!" hüüdis keegi teine, "ja püsi on tal!"

"Ah!" ütles kolmas, "wõite püsi tema käest, muidu
 lasseb weel iseennast."

"Mis weel!" naeris neljas, "kes teab, wõib olla, et
 tal padrunifigi ei ole."

"Õstis wanaasjade turult wististe," hüüdis ta pere-
 mees, waatas mulle otja ja küsis: "Mitme "para" eest
 sa selle ostsid?"

"Ma olin pörutatud sellest naeruhooft, mis nüüd mu
 suguwendade poolt mulle ofaks langes, kui nad teada
 said, et ma sellestisamast rahwusest olin, mis nemad, kuna
 nad ise nüüd end kurdlastena tahtsid esitada. Wõib olla,
 olesid nad weel kaua minu üle naecnud, kui mitte kooli-
 õpetaja sisse ei oleks astunud; ta istus minu kõrwale ja küsis:

"Sõid kohwi?"

"Dei!" kuuldus nurgast, "tal on weel kooliõpetaja."

"Oled hullumeelne wõi mis?" ütles teine. "See on
 Aluri "agade" kooliõpetaja."

Kooliõpetaja imestas, waatas ringi ja küsis:

"Kuule, effendi, kelle üle te naerate?"

Wastuse asemel kuuldus wile.

Kooliõpetaja kargas istmelt, lõi tugewa ruffitahoopiga
 kõige lähema naerja maha, wõttis püsti, pani padruni sisse
 ja hüüdis:

"Pidage oma hambad, muidu . . . lasen wiimase kui
 ühe maha."

Padruni nähes kadus naer. Ma ärkasin imestusest,
 tõusin püsti, maksin waitides kohwi eest, läksin rastete sam-
 mudega kaupmehe juure, kes nurgas istus, ja waastasin
 tema peale.

Rahwatanud kaupmees taganes.

Kooliõpetaja tuli minu juure.

"Kõrgis on kaupmees juudlane," ütlesin ma kooli-
 õpetajale.

"Ah," hüüdis ta, "jälle tema . . ."

"Ma juhtisin püsti otja kaupmehe poole.

"Ei," ütles kooliõpetaja, "temal on wiis last . . ."

"Mu pea langes longu, wõtsin siis püsti ja lähene sin
 uksele. Ühe juures peatasin ja hüüdsin kaupmehele:

"Hoiat end! Kolmas kord ei jäta Seran tasumata."

"Ja me astusime wälja.

Kõlasse jõudes läksime ühte poodi, käskisime kaupmest
 lõunasööki teha ja, hobuseid waljastest pidades, istusime
 poe ees olewale pingile.

Natufese aja pärast oli lõunasöök walmis ja me hat-
 tasime waitides sõõma; kuid me ei saanud weel tõhtu täis
 süüa, kui poe juure Türgi ametnik sõitis ja meile taredalt
 ütles:

"Kust te olete?"

"Wanist," wastasin ma.

"Dassid wälja!"

"Do a kuni sõõnud oleme. Jstu meiega!"

"Sõõge," ütles ta, "aga peale sõõki tulete minuga
 kreisilüema tuure."

"Miks?" paris kooliõpetaja.

"Ei ole teie asi!" kätatas wihane ametnik.

Järsku nägin kaugel, ühe kaupluse ees, tutawat kaup-
 mest, kes ühe ametnikuga kõneles ja meie poole näitas.

Mu kannatus katkes.

"Kooliõpetaja," ütlesin ma, "waata."

"Sa waatas ja ütles:

"See mis tabad."

"Minul on kott kullaga," ütlesin ma liigutatult, "hom-
 me hommitul saadan selle tema lastele, aga ta ei ole seda
 wäärt, et weel elada . . . ta on kurdlastest haitnem . . ."

"See mind kurwastab," pomises kooliõpetaja.

"Ruttu," hüüdis ametnik, "läbme!"

"Kooliõpetaja," ütlesin ma seltsimehele, "roni hobuse
 selga ja kaitse ennast kõigest jõust, aga ära püsiiga lase,
 et tappa . . ."

Kooliõpetaja istus hobuse selga. Ma läksin aeglaselt
 oma hobuse juure, ronisin selga ja näitasin, ametniku poole
 pöördes, kaupmehe peale.

"Sa andis meid ära," ütlesin ma püsti tõstes, sihtides
 ja ärewusest kahwatades.

Siis lasin.

Armenia kaupmees karjatas, laotas käed laiati ja kullus.
 "Pähme, kooliõpetaja," hüüdsin ma, kannustasin hobust
 ja me kadusime noolekiirusel.

Mitu kuuli lendasid meist mööda ja tõksid ainult maan-
 teelt tolm.

Need isandad sihtisid halwaste.

Sellest on neli aastat möödas. Kuid mind waewab
 weel see teadmine, et ma ühe armenlase maha lasin; kuid
 kooliõpetaja kinnitab, et ma hästi tegin.

Kui palju ei ole ma armenlaste poolt wälja naerdud,
 kui nad teada said, et ma kurdlane ei ole, waid armenlane.

Kooliõpetaja on ifta minuga. Tema mõu on minu
 peale kaalul: ta näitas mulle elu sihti ja ma ei ole enam
 endine kistleia Seran."

Seran lõpetas oma jutustuse, wõttis minu käest pabe-
 rossi ja ütles naeratades:

"Aeg on teele minna; ilus õõ on tänä."

Kes Igdõrft Wani on sõitnud, wõi Ubahäs, wõi Kotolo lähedal olewas würstiriitkõs on käinud ja midagi on kuulnud, see on muudugi ka Heraniist kuulnud. Waitse koolidõpetaja saadetusel sõidab määrinud riides ja punase mütsiga Heran sagedaste karawanide ees ja juhib neid läbi karbetawate kohtade.

Pilditefjed tulepiirkonnast.

Gustaw Pruel.

Ruidas meie elame.

Elu wäljasõja piirkonnas ei paku sarnast muretust kui postifionisõjas, kus kindlustatud liinide taga ainult mõni sada sammu eemal waenlastest üsna mureta wõid liikuda, talitada, puhata jne.

Siin aga, ehk küll puhtusel tuskil kllas waenlastest wersta 8—10 eemal, ei wõi minutitki julge olla, et lähemal filmapilgul temaga juba tegemist ei tule teha.

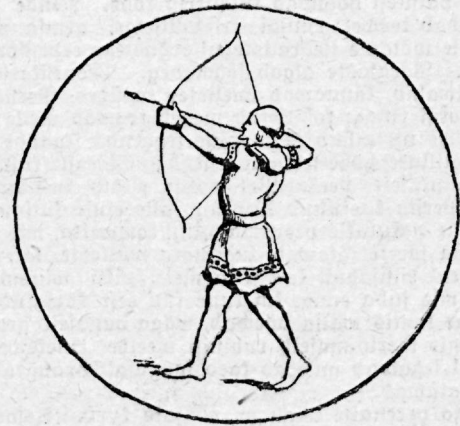
Peale 1½ kuulise reisi puhtasime päewa 10 ja sammusime siis liinile. Haruldane waitus, mis siin aga walitises, pani inestama! Ei ainuteftki pauku meie piirkonnas, otse — kui poleks waenlast ega sõda siin olemasti.

Postifionisõjast wäljasõtta ülemineel tundus alguses küll wõerana, kuid saime sellega siiski hästi hakkama, ainult waenlaste laugus pani pahandama. Sammu ja sammus werstad werstade järele, aga waenlastest siiski ei „lihtu ega lahku“!

Jäime siiski lõpuks wähe kindlustatud liinile peatama; poolroodu kütta paari wersta laugusele weel ettepoole sarnatari saates, kes omalt poolt weel edasi wäljataraulid, postid, sekretid jne. wälja panid. Nõndawiisi korraldatuna seisame üle nädala waenlastest wastas, ilma et suuremat kokkuputustumist oleks tulnud. Ainult ühel õöl — olin selkorral ise igaks juhtumiseks sarnawis kaasas — läks meil korda jalka bulgarlaste wangi wõtta, kes maakuulamisel wäljas olid. Bulgarlaste kannawad samalugust mundrit kui Wene soldatid, nii et raste on neid pimeduses ära tunda.

Üleüldise elawad ümberkaudsetes külades rumenlaste üsna rahulikult sõjajalus edasi ega mõtlegi kodust lahkuda, mis küll neile weel ainult peawarju hädapärast pakub.

Kõigi nende põhjustega ühenduses elame siis ka meie ega julge unistatagi enam endisest „ilusast“ elust postifionisõjas.

Endise aja sõjamees. Ambulastja.

Bersia haaremis. *)

Printsess Lucie Murati kiri „Figarole“.

Printsess Muratile anti luba Bersia haaremisse astuda. Niisugune luba saab üksnes wäga harwa mõnele osaks. Tema kiri on Shiras 25. märtsil 1907 kirjutatud. Wõtame sellest kirjast järgmised read, mis kaunis selge pildi sellest kuldpuurist annawad, milles Hommitumaa naine oma elu mõõda saadab.

„Raste on Shirasi kitastest ülitsest läbi pääseda. Bersialased on ootamatusest lohtunud, kui naisterahwa nagu näewad, mida loor ei kata. Siiski jõuan ma sultan Abdul armsama naise majani. Üks läheb lahti, teenijate malewa jooksed wastu. Mind juhitalse läbi saladusliku küpresside puistestee; ma sammun kanali äärt mõõda, milles wulifew wefi kiirelt üle siniste telistikwide jooksed: igalpool lilled ja õrnad lõhnad; malwiwärwilised irise-died peegeldawad endid wees; mets-mandlipuudest hoowab imemeeldiwat lõhna wälja.

Naistepalee läwel wõtab mind sultan Abdul armastusewääriliste sõnadega wastu, mis niisama luuleliselt kõlawad, nagu ülepea kõik Hommitumaaal. Ta nõuab, et tal enesel au oleks mind saata, sest et ma esimene Prantsuse naisterahwas olen, kes tema paleesse julgeb tungida. See on kõrwale kaldumine Hommitumaa pruukidest, sest mehed ei lähe oma naise ilalgi wõeraste seltsis waatama. Ta saadab mind printsess Damieli juure, ja ma sammun läbi pikkade wõlwaluste, mis peremehe eluruumist tema naise eluruumidest lahutawad. Lõpuks jõuame ühte saali, mille seinad kõiksugu ilustustega kaetud. Jezdi marmorist sambad kannawad lage, hiiglasuured peeglid kaunistawad seinu; nad on wäga kallid. Päew päewa kõrwal tuli neid hobueeskite selgas siitapoole wedada, enne kui naised seba rõemu tunda saiwad, et nende mandlikujuliste filmade hell fealt esimest korda neile wastu peegeldes.

Nad on kõik seal: kaskijannad ja orjad, oma tumeda wärwiliste looride siise mähitult; ilusad näod paistawad nagu wärsked died sealt musta raami wahelt wälja, mis neid beduinide sarnasets teeb. Ka nemad on kloostrinaisterahwad, aga kloostrinaisterahwad ilma lootusetä, ja kuigi nende sõrmedes sõrmused sarnawad, näib see ehe, nagu ahe-lad, neid wäitseti, waesid wangist rõhuma. Nende kõrgelt kumeras filmatulumud, mille kuju näowärwimise tõttu weel terawamalt filmapaistwaks saab, annawad nende lapfikutele nägudele kalgi ilme. Silmad on mustad, magusad ja niisked. Juuled on wäiksed ja kauniste kujanenud. Kergelt hennaga wärwitud juuksed langewad wäikestes patfides alla, ja neid

*) Kaamatust „Abielu ajalugu“.

üfiktuid patflesi hoiawad kuldliitrid koos. Nende kuldliitrite tilin täidab terwet ruumi kristalliselge, armsa muusiklana.

Meie mõtame iseäraliste niterdustega eebenipuust toolidel aset. Parajaste algab söömaaeg. Bronksitarwa orjad, haaremihahid, kannawad imelistes raskides Persia karastawaid jooki ringi; kohitsetud mehed toowad meile jääd, sorbeti, milles vistatšad ja wanille segatud. Igauhe ette meie seast on tillute hõbe-teekann seatud; Shirasi kullasepad on iga teekannutele peale Bersepolisi pildid kujutanud ja sel kombel Persia kustunud kuulsuse jälle elule kutsunud.

Meile pakutakse peenemaigulisi komwetka, mis suhu rooside lõhna järele jätawad, lugemata wäiteste, kaferitud kanditute peal riisijahust lookisi ja mett, pikki wiinamarja kobaraid, mis juba enam kui tuue tuu eest korjatud ja nüüd juba dige lontis wälja näewad, wäga punaseid granatiõuna lõikusi, mis weripunaseid rubinisi meelde tuletawad, ja all pörandal segawad mustad käd wagufalt orangeadisi, mida meile ulatawad.

Maaja perenaise nägu on põhjatu kurb. Asjata katsub ta oma hingemuret warjata. Pisarad purstawad tema ilusatest silmadest ja segawad endid diamantide sekka, mis tema rinda ehivad. Mis päraft need pisarad? Mille näitas, et ta oma mehoga õrna pilgu wahetas. Hommikumaal ei ole aga naise ülesanne mitte õrn, waid ema olla. Dodatud, ihaldatud, loodetud laps on tulemata jäänud. Ühe oma tüu peale ja leppimata äi on seletanud, et üks teine nüüd tema poja kõrwal magama peab. Hommikust saadil teab printsejs, et üks teine naisterahwas, wõistlejanno, seal kõrwas toas on. Ta süda lõhteb nende õrnuse awalduste peale mõteldes, mis täna õffel ootamata tema kõrwu kostnud. Ta kannatab nende suudluste all ja ta huuled wärisewad. Sellest hoolimata püüab ta wõeraste ees, kelleks mina olen, oma piina warjata. Ja mina tahatfin teda tema walus, mida ta üles tunnistada ei taha, trööstida. Aga kohitsetud mehed walwawad iga sõna, et seda kõhe oma peremehele teatada, ja minu laastundmus jääb asjataks, wõimetuks.

Persialaste pruugid on metslaste pruugid. Mõutakse, et tütarlapset kümne ehk kaheteistkümneme aastajelt mehele läheksiwad, ilma et armastust tunneksid. Kurwemat asja ei olegi, kui nende laste-naiste tõsijed, jõuetud näod. Kuri-teoliselst uopitakse neid nagu puuwilja, millele walmimiseks aega ei anta. Nad on liiga noored, et emadeks saada. Aga sagedaste on mees weel halastamatam, kui loodus. Kui ma printsejs Mah-sultani külastamiseks olin, märkasfin ma, et ta kergelt lontas. Ma pärifin oma tõlgilt selle wea põhjuse üle järele ja sain järgmist teada:

Kiisugufes linnas, nagu Shiras, ei ole peale pööripäewade mistisuguseid sündmusi ega pidustusi. Abieluse astumine ei ole mitte ufulist kombetäitmise, waid ta waatemäng. Printsejs oli uudishimulik ja tahtis näha, kuidas üks tema sõbrannadest pulmaritides wälja näeb, ning küsis mehelt pulmaliste waatama minemiseks luba. See ei annud seda. Printsejs oli selle nõu aga omale kangekaelselt pähe wõtnud ja arwas, et tema mees tema sõnatuulmatusest midagi teada ei saa. Paar tundi hiljem leidsid orjad printsejs Mah-sultani pörandalt, kus ta weri waiba roosiwäänetega ühines. Mees oli tagasi pöranud ja oma naise-orja waatama tulnud, ja kui ta märkas, et tema keelust üle astunud oli, lastis ta naise peale. Kuul oli tal jala purustanud.

Mulle näitas, et Persia waesed naisterahwad kannatama peawad, — kannatama igal kujul, ka uudishimu all, et nad oma tulewast meest ei tunne. Ja kui ma nendelt nende üli-toredates wangihoonetes selle üle järele pärifin, sain ma laastundliku wastuse: „Waesed Europa õed! kuidas on mul nendest hale meel, et nad terwe päewa läbi mehi nägema peawad! Eks ole meil siin Persias sellepoolet palju lõbusam elada?“

Wõib olla . . . aga rohuaevasi täitwatest lilledest ja tõlgist muust muinasloolikust toredusest hoolimata pean ma tallist wabadust Persia orjapõlwest paremaks.“

Aus töötus.

„See korb weel, Amalie, annan ma sulle ju truuuse murdmise andeks ja hakkame jälle ilusat elu elama, aga häda sulle, kui ma sind kordki weel taban!“

„Ei, kallim, wannun, et ja nüüd ialgi enam ei taba!“

Seda ja teist sõjapäewilt.

Kardetaw seep ja woorimeeste tats.

See oleks nagu loll, joobnu peaaajudes wäljambeldud nali, kui see mitte ühes pealinna lugupeetud ajalehes poleks seisnud.

„Ajalehtede sõnumite järele konfiskeritakse Siberis seep „Radikal“ ära. Ära korjatakse ka paberõsid „Aurora“ pealkirjaga: „Kõigi maade suitsetajad ühinege! Onu Vex“

Nähtawaste arwawad Siberi ametiwõimud nõnda: pe-
seb inimene ennast seebiga „Radikal“ ja saab käremeelset. Ühinewad kõigi maade suitsetajad ja waliwad onu Vexi presidendiks.

Wõllanalka teeb ka Tallinna woorimeeste komisjon, kuna ta sõiduwoorimeeste kordgen d a t u d tatsi wälja tõstab ja selle warsti maksma lubab panna.

„Sõidu eest kesklinnas kahohobuse woorimehele — 30 kop., ühehobuse woorimehele — 20 kop. jne.

Sõiduwoorimeeste tarwitajate teadmist mööda oli see tats woorimeestel Tallinnas juba kolme aasta eest maksu-
sel, nüüdsel ajal ei leidu ainustki woorimeest, kes selle tatsiga weel sõidaks.

Satjamaal hoiawad kõik tõhtu kinni — nalja päraft; meil — naeru päraft.

Wätte linn see Paide, aga ei wõi öelda, et temas nu-
pumeestest puudus oleks.

Paides. Saunaulud on meil wiimasel aastal dige wiletsateks muutunud, iseäranis sellest ajast peale, kus praeguse sauna omanik L. ka teise sauna oma kätte rentis ja selle kinni pani. Alaliks nähtuseks on, et juba hommikupoole enam tarwilisel määral leiki ei ole. Sagedaste tuleb ka joojast weest puudus: Pealegi ei võeta enam iga nädal sauna, waid sagedaste üle nädala. Naisterahwaste jaoks ei ole sauna juba kahel nädalal järgimööda kätud. „Pwl.“

Ei ole Paides ammu juba käinud ega tunne sealsetid olusi. Kujutan aga enesele ette, kuidas küll lugu mõnes muus linnas kujuneks, kui keegi sõhute isand wõistlejate saunad oma kätte ostaks wõi rendiks ja need kinni paneks. Ja kui, ütleme, niisugune isand oleks tahtnud seal, ütleme, linnawalimistel linnandunikuks saada. Siis ei lasjeks ta ainustki nendest, kes tema wastu hääletanud, enam sauna. Kas tõi wõi aasta otsa pesemata ringi, aga sauna ei saa, kui tema omanikku wihastad ja juba kümne samm pealt tema ees mütsi mahja ei wõta.

Meie Maafi järgmine (134.) sõjanummer ilmub
11. märtsil.

Wilistajad.

Palamusel on uus sort ühistegelasi tekkinud. Nad — wilistavad.

Palamuse ühijustest. Siljuti ärapeetud piima- ja laenu-hoiu-ühijuste peakoosolekul selgus, et meie ühistegelised asutused läinud aastal hea eduga on töötanud. Iseäranis nimetama peab piimaühijuse tegevust. Läinud aasta alguks oli ühijusel veel mõnituhat rubla võlga matsta. Asta jooksul tajuti võlad wiimseni ja käesolewa aasta 1. jaanuariks oli ühijusel juba peale 8000 rubla puhastasu. See tuli muidugi sellest, et wõihinnaid läinud aastal otse muinasjutuliselt kõrgele tõusid — kohal saadud kuni 115 rubla puudast. Palamuse ühijuse wõi on enamduetaw ja ühijus ise üks suurematest, pärib siis ka au, et oma wõihinnaid teised ifka „üle trumpab“. Asi õnnestub seda paremine, et ühijuses üleüldise põhjusmõtete peale wilistatatakse. Seda näitas ka 5. weebuaril ärapeetud peakoosolek, kus otsustati kõik puhastasu — peale kahetsatuhande rubla — liikmete wahel ära jagada, kuna üleüldishariduslisteks otstarbedeks suure waewaga ainult mõni ainus kopit langes.

Jääb ainult loota, et nad palju järelegijaid ei leia, need Palamuse ühistegelased, sest muidu — wilistatatakse nad ise wälja!

Rõmuline sündmus.

Gogoli ajad olid — õndsad ajad.

See kuulus Wene kirjanik kirjeldas lord oma uudisjuttu siia, kes Korobotshka õue peal „mööda minnes kanapõja ära sõõnud, ilma et seda ise märkanud oleks.“

Ei märkanud seda muidugi ka Korobotshka.

Meie ajal enam niisugused wäitsed asjad ilma tähelepanemata mööda ei lähe (suured aga küll!).

Edendan seda teile tõeloo najal.

Sumala eest, tõstne lugu, mitte wäljamõeldus.

Pealinna salapolitseiwalitsuses on hulga teiste seas „kuulus“ protokolide kogu nr. 172 all, mis oma alguse jel aastal sai.

Selle protokolide ja ametliikude kirjade kogu pealkirjaks on „Rana lugu.“

Sadama jaostonna piirkonnas „peeti“ möödaläinud aasta lõpul hall kana „kinni“. Sultumise pärast kinni wõetud kana wiidi politseijaostonda. Wahi peal olew politseinik tegi kinni peetud kana üle protokoli ja andis kana siis politseiteenri hoole alla kuni omaniku ilmumiseni. Omanikku ei ilmunud ja kana wiidi ühes protokoliga, peale selle kui mõne päewa politseis „kinni“ oli olnud, läbi terve linna teise, Narwa, politseijaostonda.

Rana leidmisest ja tema omaniku otsimisest ette wõetud sammudest teatati salapolitseisje ja seal tekkis peale politseijaostonna oma weel teine kana leidmise dokumentide kogu nr. 172 all.

Läks 12 päewa mööda. Rana on Narwa jaostonna teenri all, tema omanikku ei ilmu, ja tegevusse astub politseiuilemus, kes ette paneb, kana omanikku otsimist kuni 18. jaanuarini edasi jatkata, siis aga kuulutagu Narwa jaostonna pristaw kana oaksjoni wälja 18. jaanuaril kell 11 e. l.

Nii siis tililitas hall kana: linnawahti, kes ta uulitsalt pristawi juure wiis, wahipeal olewat politseinikku, politseiteenrit, kirjatoimetajat, pristawit, linnawahti, kes kana teise jaostonda wiis, jaostonna ülewaatajat, kes ta wastu wõttis, jaostonna teenijaid, kes kana järele walwasid ja teda toitsid, jaostonna kirjatoimetajat, kes kana üle kirjutas, linnapealiku tekkitoda, kes kana müütamiseks käsutirja trükkis ja lõpuks oaksjonipidajat 18. jaanuaril.

Ras wõite omale ette kujutada, lugeja, kui palju inimesi ja ametnikka see kaasa kistunud oleks, kui kana asemel oleks kinni peetud hulkuja elewant . . .

Kompwekid samojedidele.

Ras wõib hobuseraua naeltest lauawõid teha? Ei wõi.

Uga pealinna Kompwekiwabritu omanik Gitelson on siiski nõibusliku abinõu leidnud, küünaldeft kompwekka teha . . .

„Petr. Gaf.“ teatab:

„Kompwekiwabritu omanik Aron Gitelson, Glasowaja uul. nr. 4, teatas politseile, et tema abidast 112 puuda stearinküünlaid ära on warastatud.

Praegusel ajal wõib kauplustest stearinküünlaid ainult suure waewaga saada. Wahipeal oli aga kompwekiwabritu omanikul neid 112 puuda.

Suwitaw oleks teada, misugusel otstarbel hr. Gitelson nii suurel hulgal küünlaid oma aitas tagawaraks hoidis?

Misugusel otstarbel? Arwatawaste tegi nendest kompwekka.

Ei wõi ju ometi arwata, et hr. Gitelson nõnda pimedust kartis, et oma ämarat elu 112 puuda küünaldega walgustada oleks otjutanud.

Rohutaw ja saladuslik kurjategija.

Meie wõime rahulikult magada: Etaterinoslawis wõitleb politsei genialfelt kuritegevusega:

4. jaostonna pristawi abilise A. Dandewoi wõttis Etaterinoslawi uulitsal kohaniku Saim Arinstami wangi, — no muidugi, Saimi — teda siis muud weel uulitsal nit, asja ees teist taga, wangistada.

Saimil ei olnud — oh häda, oh hirmust! lugu — pasji kaafas, ja ta wiidi politseisje. Ja äkki selgus, et ta kohalik elanik on, ja ifegi sealsamal uulitsal elab.

Dandewoi on naljakas: mis jaoks ta ennast küll uulitsal pasjita ifskute püüdmisega peaks waewama? Lähets parem jauna, lawale, kus wiheldatse — seal ei oleks tõeste kellegil pasji ja need „hulgused“ tuleksid muidugi seaduse järele kõik kinni wõtta. R. Sat.

Rokkuhoidmise tulu.

Winetel Im.

Rokkuhoidmise peale oleme meie, mina ja minu noor naine, praegusel raskel sõja-ajal ühtelugu mõtelnud, ja kui ma ühel õhul walju häälega lehest lugemin, et kõige tulusam asi majapidamises praegusel kitsal ajal kitsede pidamine olewat, lahutas minu eit rdemu pärast kaja ja hüüdis:

„Kitsede pidamine — küll wõib see aga ilus olla!“

„Nad ei häwita mitte ainult kolletamalõõnud wõhtu ja taimi,“ lugemin ma lehest edasi, „waid annawad ka head toitwat, rammufat piima.“

„Mis ja arwad,“ küsis naine, „mitu tükki neid osta? Ma arwan, et meie kuuri alla küll kuus kitsse ära mahuks.“

Tellisime kuus kitsse ära, aga kohale jõudis ainult sopp kitsjega.

„Kaarel,“ palus eit mind armja näoga, „ole hea, ära seo neid kinni! Kõie otsas ei tunneks nad endid ual õnnetub olewat.“

„Waiad peab lugewamine maa siise lõõma,“ ütlesin ma selle peale, „muidu wõiwad nad ära joosta, ja mis me siis teeme?“

Järgmisel hommikul olid kitsed ühes waiade ja kõitega kadunud.

„Kus nad ometi wõiwad olla?“ küsis Siine — nii oli minu küljeluu nimi — juures ärewuses.

Wastufets selle peale tuli wärawas naabri Wimmanni tüse teha nähtawale. Mees wedas kõie otsas kaht wastupunnawat kitsse taga.

„On need teie omad?“ küsis ta küsidalt.

Siine jootsis rdemsalt kitsedele wastu.

„Tänan teid, tänan teid!“ hüüdis ta. „Kust te nad leidsite?“

Sõda Aafrikas. Lahingumõllus.

Muutus.

Me olime lord kabekest
ja ihlasime teineteist,
ja mitte viieks minutikski
ei raatsinud lahtu kumbki meist.

Kuid ajad lähvad imeruttu
ja ühtelugu hullemaks . . .
Nüüd oleme ju kuuekest
ja kõik üksteisel tülinaks!

U. Raudpea.

„Dma salatipeenardel, kell viis hommikul,“ vastas
Wimmann. „Nad olid viis ja pool peenart salatit, mis
juba täieste müügiwalmis, ära õginud, ja peale selle veel
hull ära tallanud. Ei tea, mida teie õige selle kohta ütlete?
Ei matja loomi pidada, kui . . .“

„Wierublasest ehk aitab?“ küsisin mina, taskust rahakotti
välja tõmmates.

„See oli küll minu õige parem salat, aga kui arveste
wõtta, et sin õnnetu juhtumise . . .“ ja Wimmann wõttis
raha wastu ning läks pead raputades oma teed.

„Koh, mis nüüd?“ küsisin ma, kui ta juba silmist ka-
dunud oli.

„Waja tugewamine kinni siduda,“ vastas Diine.

„Noh, katsume,“ ütlesin mina. „Seda teen ma aga
õhtul, niikauaks panen ma nad kuuri kinni.“

* * *

Sel õhtul linnast Nõmmele, kus me elasime, tagasi
pöörates, hakkasin ma ekspressti, kes mul kaks raudset waia
ja raudkoti koju aitaa . . .“

on neil isemoodi segased, ja üleüldse paistawad nad nii ha-
ledad wälja.“

„Wahet on neil influentza,“ ütlesin mina. „Waja õige
waadata, kuidas nendega lugu on.“

„Siis kutsumin ma loomaarsti.“

„Külmetamine,“ õigustas see. „Andke neile naerid
wääwliga ja kandke selle eest hoolt, et neil õe oleks.“

Urisedes wedasin ma pahurad loomad jälle kuuri alla,
ja läksin siis, wihma peale waatamata, ühe tuttawa maja-
omaniku juure.

„Kas ei soowiks te minult paar kitse ära osta?“ küsisin
ma wdimalikult rahulikult toonil.

„Mis te veel ei taha,“ hakkas see naerma. „Kord
kingiti mulle kaks kitse, ja neljandal päewal andsin ma nad
viie rubla eest ära, et aga neist lahti saada.“

* * *

Mõne päewa pärast olid meie haiged juba terwed, aga
waewalt olime meie nad wälja jõõma lastnud, kui nad

Haruldane röövlitöö.

Wabalt wenekeelest J. Rittsejon.

Kui inimesele, kel sagedaste krossigi hingetaga ei ole, üks eht koguni katstuhat rubla tasku panna, siis on teda suure inimestekogu seast terve ära tunda. Esiteks, ta lobab sagedaste taskut, kus see rahajumma asub, eht ei võtta kätt sealt wäljagi ja teiselt, pöörab alatafa wastutulewate inimestega ja laternapostidega kottu, nagu inimene kunagi, kel filmade ees ja jalgade all hariliku mulla asemel sajad ja tuhandelised mirwendamad.

Koguni teine lugu oli aga pangateenija Tiit Tiitmanniga. Ta ei pööranud rahajumma peale, olgu seda tal kui tahes palju ühes, vähematti tähelepanemist. Digus, see ei olnud ju ta mitte tema oma, mida ta nii sagedaste kandis, aga lühidalt ütelda — ta oli rahaga nõnda ära harjunud nagu setu walgega. Kui teegi tale tuhandeid, kas wõi katsükümmend olets tunkinud, siis poleks ta sellest kellegile kõsanudki, waid olets need tuhanded oma taunis äraiganenud nahast paberikotti paigutanud ja koju eht kusagile mujale kindlasse kohta wiinud.

Ka täna tuli tal taunis suur summa, umbes kolmekümne tuhande ümber, pangast teise kohta toimetada. Ta pani harilise rahuga rahapaki kottide teenijate nähes kotti ja astus uulitsale.

Sele päle walas oma soojust üle terve linna ja awarad kauplused aknad kiirgasid pimestawalt. Tiit mõtles eesti woorimeest hõigata, et ta aga jumpas ilmade tõttu enam mitu nädalat päitest tema täies hülguses näinud ei olnud, siis arwas ta paremats jala kõmpida, et niioiti rohtem aega sooja päiteie kiire all saaks wiibida.

Uulitsal oli liikumine elaw. Tiit sammus ja sammus ja filmas korraga enese lähedal, läbi palju rahwamuru aparati, mis kinole üleswõtteid tegi. Rats libeda wälimusega herrat tõrjutiwad uudishimulisi pealetikkujaid tagasi, kellede soow olets olnud, endid kinolindi peale järeltulewa soole mälestuseks üles lasta wõtta.

Ka Tiit Tiitmannis ärkas mõte katjuda end igaweste elawaks teha. Ta surus paberikoti tugewaste wastu külge ja hakkas inimestemurru läbi tungima.

Aparadi juures seisew herra silmitses tähelepanelikult rahwahulka, kuni ta pill Tiitmanni peale peatama jäi.

„Dlge nii head, astuge siia ettepoole, siin on lähedam!“ hüüdis ta lahtelt Tiitmannile, teda aparadi ees olewa lageda toha peale juhtides.

Tiit ei saanud esimesel filmapilgul midagi aru, ta nägi ainult enese ees aparadi ja selle taga teda üleswõtawat herrat. Ta tahtis end „smirna“ seisma seadida, kui aparadi juures olew herra hüüdis:

„Minge nüüd teed mööda otse edasi!“

Uudishimuliste kari kaswas jõudfaste ja kahel herral oli süga ja kätiga palju tegemist, et plaksilt, mis üleswõtmise jaoks määratud, erastitud ära hoida.

Just keset uulitsat kargaswad Tiitmanni juure kolm meest. Kalli süga paberikott kisti tal käest ära ja teda ennast paisati uulitsale pitali.

Üks rööwel, kel paberikott käes oli, sammus rahuliku meelega läbi rahwahulga minema — nagu artist kunagi, kel oja sefskorra lõppenu — ja inimesed andsidwad tale aupaklikult teed.

Tiit palus ja kisedas abi kõigest kõrist, aga inimesed, seda kõike ainult naljaks pidades, aina naeriswad. Üks turjategijatest hoidis Tiitmanni nina all natukene aega walget rätikut, mille mõju tohe nähtawale tuli: teha jäi lõdwaaks, rabelemine lõppes, appihüüded jäid ära ja teha langes loinut uulitsakiwidelle. Üranähes, et ohwer enam ei liiguta, waataiswad turjategijad weel korra hirmunult ümber ja piisitaswad siis jooksu. Ja jällegi andsidwad inimesed rööwli-tele, kes wäljaspool üleswõtte piirkonda päris pillamisi sammuswad, rahulifelt naerdes teed.

Kui rööwliid rahwa sekka ära oliswad kadunud, sõitis automobil kahe wiisikaks riides olewa herraga kohale. Tiitmanni eluta teha ees peatas sõiduriift. Herrad astuswad wälja ja nende nägudel mängis, surmuleha nähes, imestaw

Rindlustatud.

„Nüüd, kus ma naise wõ:fin, wõin ma siina rahul olla. Wõin ometi lord rahuga omal filmad kinni panna.“
„Krage seda kartke: kui teie filmad kinni hoiate, leidub ikkagi sõber, kes teil neid lahti katjub teha.“

ilme; nad kumardasidwad surmuleha üle, tõstiswad ta üles, kuulatasidwad südant, katsusidwad tuitfoont, sofistatsiwad eneste wahel mõne sõna ja paniswad siis Tiitmanni eluta teha automobili. Kohe kihutas auto jälle edasi ja kui ta üleswõtte piirkonnast juba kaugel oli, pani ta üleswõtte oma aparadi kottu ja astus teise herra seltsis, kes ta alles aparadi juures oli, woorimehe peale, misjuures hästi käsiwalt hüüti:

„Ruttu Duhowi haigemaja juure, seal wõime pildistamist jatkata!“

Rahwahulk hakkas aegamisi laiali walguma ja sin-seal oli järgmisi sõnu kuulda:

„Sa heldeke, kui kaugale küll inimesed oma tarkusega lähwad! Sina peale tuleb see kõik nüüd nõnda üles, nagu me praegu oma filmaga nägime . . . Aga küll ta waelete ka karjus ja wehtis, nagu inimene kunagi, kellel rööwlib kallal! . . . Ta ju pidi nõnda tegema; eks ta saa selle eest ta head palka.“

Alles järgmisel päewal sai lehelugeja publikum teada, misjagune haruldane kuritöö nii paljude pealtwaatajate filmade all lorida oli saadetud. Tiit Tiitmann oli kloroformiga rööwliite poolt, kes kindartistide kätte all tõstasidwad, elulardetawalt uimaseks tehtud ja panga raha kolmkümmend tuhat, oli rööwliite saagiks langenud.

„Oh! ja si stki oli see rööwimine!“ wandusidwad sel päewal nii paljudki. „Ja mina, toga, ei märganud ometi . . . Aga noh, ta oli ju kõik nii wigurifelt wälja mieldud, mis ja seal tead wõi oled!“

Ujatohane raamat

Uisu-sport

Riitjooks, kiirjooks, kunstjooks, jäätants. 53 joonisustega. Hind 40 kop.

Sadu „Tea d u f e“ kirjastus, Tallinnas.

Pääsetee.

„Kui kahju see ka ei ole, proua Kaur, aga selles asjas pean ma
kui tunnistaja kohtus teie vastu tunnistama.“
Pr. Kaur (leht): „On siiski veel pääsetee. Kõige mind, ja
sits mõite kui minu mees, ennaft tunnistuse andmisest lahti ütelda.“

Riivõttelt. Riimitagaja: „Siljuti istusin ma
merekaldaal hirmsa tormi ajal ja luuletasin mühisewale me-
rele hünnust. Kui ma riimisi kirjutasin, muutus meri itka
wihafemaks ja . . .“

Sõber (latkestades): „Ei midagi imestamisewäärilist,
ka mina saaksin tuliwihafets, kui sul mõttesse tulets minu
üle hünnust kirjutada!“

Arsti arwamine. Looduse sõber: „Ei saa aru,
mis selle loodusega sünnib: kord külm, kord palaw . . .“

Arst: „Loodusel on, peab arwama, waheldaw pa-
lawil.“

Unistaja pea. „Mõtlege ometi, mis minuga eila jahi
peal juhtus!“

„Ah, see lugu kahe jäneseaga?“

„Kas ma teile siis jutustasin?“

„Jah, juba illeila.“

Wõrdlus. „Eks ju, Marie, mere kohin on nii luulelit,
nagu . . .“

„Nagu siidi pallikleidi kahin.“

Politika.

Rohwimajas.

„Zeid siin politika nähtawaste ei hu-
wita?“

„Kubas nii? Dtsse selle wastu. Su-
witust aratab nii ssemine kui ka wäli-
mine politika, näitusets, kui wäljamaa
lauliannadega erakabineti ssemusesse
kaob.“

Elupildite.

Siljuti oli R. uulitsal suurem tule-
kahju. Kahetordne elumaja seits lee-
tides.

„Päästke lapsed!“ karjus seal üks
isa uulitsal, kellel lapsed weel sisse olid
jäänud.

„Päästke uus siidikleit!“ ahastas
seal kõrwal tema naine. —or.

Koolis.

„Ütelge, millal on kõigesündsam aeg
dunu puude ohtast maha wõtta.“

„Kui naabri õueloer ahelas on, herra
kooliõpetaja.“

Põhjendus.

Abipaluja: „Dlge nii lahle, herra
professor, ärge jätke mind hädasje. Mul
ei ole tõeste enam midagi, millega
elada.“

Õpetlane: „Aga kui wana teie
olete?“

„Nelikümmed aastat.“

„Nelikümmed aastat! Aga kas teie
ei tea, et statistika järele teikmine wa-
nus meie maal kolmikümmed neli aastat
ja neli kuud on. Järelikult ei ole teil
ammu juba enam digust elawate seas
wiibida.“

„Kõigest nädal meil pulmadest mõd-
das ja ja tuled mul juba joobnud peaga
koju!“

„See on rõemu pärast, et meil juba
taks lapsuteft on!“

„Kes oma wõlad tasub, see saab rit-
taks,“ helbi ühele korraüle wõlgalele.

„Collus!“ wastas see. „see on wõla-
usaldajate poolt laiali laotatud walejutt!“

„Meie Matsi“

tellimiste wastuwõtmine wältab edasi.

Tellimise hind kättesaatmisega aastas 5 r. 50 L.,
6 kuu eest 3 r. 3 kuu eest 1 r. 60 L. Toime-
tuseft ike ära wiles: aastas 4 r. 50 L., 6 kuu eest
2 r. 30 L., 3 kuu eest 1 r. 30 L. Ilmub iga laupäew.
Adressi muutmise eest 10 kop. Adressi muutmisel ja
tellimise uuendamisel palume senist adressi nr. teatada.

Toimetus ja tallitus:

Tallinnas, Harju ja Rääkili uulitsa nurgal nr. 48/15.
„Leaduse“ raamatukaupluses.